

# Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič  
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 15. septembra 1989  
številka 36, letnik 48, cena 9.000 dinarjev

## »Ne« stečajem, ki gredo na rovaš delavcev

Izvršni odbor RO delavcev kovinske in elektroindustrije je na svoji zadnji seji obravnaval uresničevanje sklepov s 16. seje ROS, ki so zadevali sindikalne zahteve glede razbremenjevanja gospodarstva in problematiko viškov delovne sile. Vse to v luči novih stečajnih postopkov, tistih, ki so v teh dejavnosti že v teku ali napovedanih. Po dolgi in na trenutek burni razpravi je izvršni odbor sprejel naslednje zaključke.

Zveza sindikatov Slovenije ima že dobri dve leti natančno razdelana stališča in aktivnosti, ki jih zahteva pri reševanju presežkov delavcev tako v primerih organizacijskih, strukturnih in tehnoloških sprememb kot v primerih, ko gre za likvidacijo ali stečaj podjetja. Zlasti natančno so razdelana merila oziroma kriteriji za razvrščanje delavcev med presežke in seveda postopki oziroma aktivnosti, ki jih zahtevamo pri reševanju presežkov. Sindikat ni in tudi danes ne nasprotuje stečaju, razume ga kot nujen skrajni ukrep, katerega posledica pa seveda mora biti nastanek novega zdravega gospodarskega subjekta in zaposlitev delavcev. Še zlasti na podlagi nekaterih negativnih preteklih izkušenj sindikat vztraja, da se v predstečajnih postopkih in v samem stečajnem postopku pravočasno razdelajo kadrovske plani razreševanja delavcev in da se ne glede na veljavno pozitivno zakonodajo stečajni upravitelj do delavcev obnaša kot do »upnikov«. Gre za to, da se tudi del stečajne mase

nameni za potrebe morebitne prekvalifikacije delavcev, za dokup let delovne dobe in podobno.

Vsa ta stališča zveze sindikatov, ukrepi in aktivnosti, ki jih zahteva, in s katerimi so natančno seznanjeni tudi drugi odgovorni subjekti v družbi, zlasti izvršni svet, gospodarska zbornica in družbeni pravobranilec samoupravljanja ter skupnosti za



zaposlovanje, so bile v zadnjem času, še zlasti v naši dejavnosti, v posameznih organizacijah že uporabljene. Ti pozitivni primeri reševanja teh problemov nas še bolj podkrepjujejo v tem, da moramo odločno obsoditi in zavrniti takšna ravnanja, ko v bistvu s stečajmi zgolj na skrajno neustrezen način zmanjšujejo število delavcev. Torej gre za stečaje, ki so namesto drugih ustreznih instrumentov uporabljeni zato, da se neko podjetje »reši« presežka delavcev. Jasno nam je, da prestrukturiranje in nova kvaliteta gospodarjenja zahtevata produktivno zaposlene ljudi, kar marsikateri danes ni, in da torej nujno prihaja in bo prihajalo do presežkov delavcev. Temu ne nasprotujemo, nasprotujemo pa načinu reševanja. Stečaj za ves ekonomsko razviti in pravno urejen svet in tudi za nas pomeni akt propada firme, propada nekega nekvalitetnega in nerentabilnega proizvodnega programa, ki pa se odvija na način, da se delavce prezaposli, če pa to ni mogoče takoj, pa da so sočasno seznanjeni z načinom reševanja njihovega problema. Tudi začasna brezposelnost je po naše zgolj priprava delavca na novo delo in usposobitev novega delovnega mesta. IO ROS je tudi poudaril, da Republiški izvršni svet še ni pripravil pregleda nad perspektivnimi programi v Sloveniji, zahteva pa je od njega, da pripravi tudi programe prestrukturiranja velikih delovnih organizacij. Odbor je predlagal, naj bi v panočnih sporazumih dejavnosti namesto najnižjega osebnega dohodka uporabili več najnižjih OD za vrsto profilov. Posebej je poudaril pomen zaščite sindikalnih aktivistov v bazi, hkrati pa od njih terjal, da ocenijo, kaj v njihovem podjetju pomenijo programi prestrukturiranja (ali sanacijski) in kaj presežki delavcev, in da o tem poročajo ROS.

Boris Rugej

**Tomos v stečaj! Za obrazi delavcev se skriva vprašanje: kako in kaj zdaj.**

## Premalo za odpoved splošne stavke

Čeprav so bila zamišljena kot ponujanje roke in poskus umirjanja strasti, pa so pogajanja, ki so jih zdravstveni delavci ponudili ustreznim institucijam, ko so se odločali za splošno stavko, prvo na področju zdravstva in socialnega varstva v naši republiki, prinesla premalo in se končala z neuspehom. Na tiskovni konferenci minulo sredo so zato sporočili, da morajo pristojne republiške ustanove do ponedeljka, 18. septembra, pisno odgovoriti na zahteve stavekovega odbora, ki ga je ustanovil republiški odbor sindikata delavcev v zdravstvu in socialnem varstvu Slovenije, in ugotoviti dejanske možnosti za premagovanje težav v slovenskem zdravstvu.

Pogajanja, ki so potekala minulo sredo, 13. septembra, na sedežu slovenskih sindikatov v Ljubljani, so se z ene strani udeležili predstavniki stavekovega odbora, na drugi pa so bili predstavniki republiškega izvršnega sveta, republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo, zavoda za planiranje, zdravstvene skupnosti Slovenije in skupnosti socialnega skrbstva. Predstavniki teh institucij so se sicer strinjali, da so razmere v slovenskem zdravstvu težke, trdili pa so, da si jih prizadevajo ves čas izboljšati.

Vendar pa predstavniki institucij v teh pogajanjih niso mogli ponuditi kaj več kot 295 milijard dinarjev dodatnih sredstev za ublažitev trenutnih finančnih težav. Toda stavekovi odbor je ocenil, da s tem ni mogoče zagotoviti niti nemotnega sprotnega poslovanja v zdravstvu do konca leta, kaj šele kakšne sistemske rešitve. Prav tako s tem denarjem ne bo mogoče pokriti izgub iz minulih dveh let.

Zato se je stavekovi odbor odločil, da bo počakal do ponedeljka. Še istega dne popoldne se bo sestal in se odločil, ali 20. septembra bo napovedana splošna stavka v slovenskem zdravstvu ali pa jo bodo preložili. »Če stavka 20. septembra bo, niti ne pričakujemo, da bo dan pozneje, to je 21. septembra, že vse rešeno. Pri napovedani stavki gre predvsem za pritisk na javnost in na institucije sistema, da bi se stvari hitreje reševale,« je povedal dr. Jože Arzenšek, predsednik stavekovega odbora.

Čeprav so se nekateri v institucijah očitno nadejali tega, da bo prišlo med zdravstvenimi organizacijami do neenotnosti in da bi to lahko pripeljalo do neupeha stavke, pa so na tiskovni konferenci povedali, da se je večina osnovnih organizacij sindikata v zdravstvenih delovnih organizacijah pisno izjasnila, da stavko podpira. Dr. Jože Arzenšek je tudi povedal, da je splošno stavko oziroma zahteve stavekovega odbora zdaj podprlo tudi slovensko zdravniško društvo.

Splošna stavka torej še naprej visi v zraku. Opaziti je sicer večjo pripravljenost institucij, da se lotijo premagovanja nakopičenih težav v slovenskem zdravstvu, toda zdravstveni delavci od samih obljub ne morejo živeti – kdo bi lahko zagotovil, da se čez mesec ali dva zdravstvo ne bo spet znašlo v hudih težavah, če ga bomo zdaj reševali le po kapljicah, z dodatnimi finančnimi sredstvi, ne da bi zagrizli v sama sistemska in organizacijska vprašanja.

Marija Frančeškin





## Razhajanja

France Popit, dolgoletni slovenski politični prvak, je prejšnji teden dokončno odstopil kot član CK ZKS. Po znanem pismu Centralnemu komiteju se je nanj usul plaz kritik, upravičenih in neupravičenih, na račun poveljevanja slovenski partiji v tako imenovanih »svinčenih letih«. Najprej so ga »naskočili« njegovi sodelavci, na seji CK tudi bližnji, enemu iz akademskih krogov pa se je razlil žolč, kot da je pozabil, da so minili časi, ko je bilo treba pohoditi vsakogar, ki drugače gleda na družbeni razvoj, četudi je to Popit. France Popit je jasno povedal, da se ne strinja z vodenjem prenove ZK, ki ga uveljavlja sedanje partijsko vodstvo, ni mu všeč njegovo paktiranje mimo članstva z drugimi zvezami, poleg tega pa temu vodstvu zamere, da nima jasne samoupravne socialistične opcije družbenega razvoja. Kljub konfuziji, ki jo je moč opaziti v pismu in v Popitovem nastopu na seji CK, njegovega stališča do samoupravljanja in soodločanja delavcev sploh že na bližnjem kongresu verjetno slovenski komunisti ne bodo mogli zaobiti; samoupravljanje in soodločanje da ali ne, koliko in kakšno bo to slej ko prej, ne glede na to, da gresta pojma mnogim na živce in zaradi preteklosti v praksi nimata prave vrednosti, bo postalo še aktualno vprašanje. Če je vse zrelo za ropotarnico zgodovine, potlej je to treba jasno povedati. In če kaj ni, prav tako ubesediti. Tega pa v razpravi o Popitovem pismu, žal, ni bilo. Popit je odšel v zgodovino. Ta pa je neusmiljen sodnik.

V minulem tednu se je zbral tudi jugoslovanski najvišji partijski vrh. Razpravo so namenili idejnopolitičnim osnovam statutar-nih sprememb. Za to imenovana komisija je gradivo pripravila, očitno pa so na seji že člani komisije preklicali svoja prejšnja mnenja in doseženo soglasje o osnovah za statut ZKJ in po republiško-pokrajinskem nareku govorili drugače. Zato je odstopil hrvaški član komisije Ivo Družić. Seveda pa bi bilo naivno pričakovati, da se bo v sedanjih družbenih razmerah jugoslovanska partija kaj hitro dogovorila o statutu. Dokler nima jasne smeri prenove najprej sama sebe in potlej tudi političnega sistema, je pisanje statutar-nih norm jalovo.

Ko smo že mislili, da bo Centralni komitej brez posebnih preglav sprejel kompromisarsko oblikovan predlog za stališča predsedstva CK ZKJ do mednacionalnih odnosov, se je oglasil Celestin Sardelić in brez dlake na jeziku povedal, kaj misli o nekaterih potezah vojvodinskega partijskega vodstva. Temu je očital, da pacifira nastop znane družva Sava, ki je bilo kot »udarna pest« tako imenovane protibirokratske revolucije v Vojvodini poslano v kninsko pokrajino, kjer je politično predrzno zlorabljal gostoljubje tamkajšnjega ljudstva, popolnoma zakonito, versko in ljudsko manifestacijo pa hotelo grobo politično zlorabiti in provocirati. Hrvška je bila ta teden pravzaprav središče napadov iz južnih delov države, saj je končno glasno spregovorila o intervjuju Dobrice Čosića za italijanski časopis, v katerem menda zanika pravico Hrvaške do dela jadranske obale in obžaluje, da so morali Italijani zapustiti ta predel, kar je po njegovem mnenju civilizacijska škoda. Sardelić je dejal, da nekateri s svojimi stališči še bolj dramaturgizirajo politične razmere na Hrvaškem (najprej se je to nanašalo na vojvodinsko partijsko vodstvo) da bi z vprašanji o pojavih v tej republiki in zahtevami po takojšnjem ukrepanju predsedstva CK ZKJ povzročili navidezno zaskrbljenost za človekove in narodne pravice na Hrvaškem. Njegov partijski šef Stojković je hotel umiriti žogo, ker ta tema ni bila na dnevnem redu, Vojvodinci so Sardelića celo povabili, naj pride na pogovor z njihovim partijskim predsedstvom... In tako kot ponavadi je bilo tudi tokrat: namesto da bi se pogovorili, kot se za ljudi in komuniste spodobi, so se spet kompromisno ločili od Celestina Sardelića in njegove razprave.

Igre in igrice v našem političnem življenju, še posebej pa v jugoslovanski Zvezi komunistov, postajajo vse manj zanimive. Še bolj pritiskajo na ljudi in jih morijo, ti pa ostajajo brez dela in kruha. Tudi v minulem tednu je bilo precej stavk. Na njih niso zahtevali kruha in iger, temveč delo in kruh. In kakor raste inflacija denarja, raste inflacija sestankov, sklepov, izstopov, odstopov in ločevanj. To umazano politično morje prav nič ne koristi rakovskim delavcem, ki so zborovali minuli teden, še manj Tomosovim, ki so dobili delovne knjižice zaradi stečaja primorskega gospodarskega velikana in prav tako ne bo koristilo delavcem Tama, SIP Semperter, Litostroja, Iskre in številnim drugim, ker so se njihova podjetja znašla na robu prepada. Nekatera pa so že v njem.

Marjan Horvat

## Velenjski rudarji za prizadete v neurju

Rudarji Rudnika Lignita Velenje se še kako zavedajo, kako prav pride hitra pomoč. Zelo živahno dejavnost vodi sindikat, da bi rudarji namenili enodnevni zaslužek prizadetim krajem v občini Laško in Šentjur. Tudi udarniške akcije za pomoč prizadetim v KS Breze v občini Laško že potekajo. Rudarji so poprijeli za lopate, strokovne službe pa pripravljajo načrte za sanacijo dveh stanovanjskih hiš in enega gospodarskega poslopja, vse na območju zelo hribovite krajevne skupnosti Breza v občini Laško.

No, kar spomnimo se, ko so Velenjčani z udarniškim delom v Zbiki na Kozjanskem zgradili v pičlih dveh mesecih osnovno šolo; tudi tam je bil velik delež rudarjev. Tako tudi zdaj rudarji ne držijo križem

rok, poleg udarniške akcije takoj po neurju so iz sklada samopomoči namenili 45 milijonov dinarjev trem zelo prizadetim družinam, seveda v dogovoru s štabom, ki usklajuje delo na tem prizadetem območju. Tako so izročili dva milijona dinarjev kmetu Slavku Pelku za nakup strešne opeke; njemu je v neurju pogorelo gospodarsko poslopje do tal in v njem vsa krma za osem glav živine; to so sosedje in gasilci rešili.

Milijon dinarjev so izročili 75-letni Alojziji Gobec za škarpo ob potoku Kozarica, ki si je ob neurju poglobil dno za dva ali tudi štiri metre. Milijon in pol dinarjev bodo dali za nakup gradbenega materiala za hišo Janku Gučku, njemu bodo tudi pomagali dograditi in prenoviti hišo.

Lojze Ojstršek



Kmet Slavka Pelka (na levi) so obiskali sindikalni delavci iz RLV in mu ponudili pomoč.

## Nove izhodiščne vrednosti osebnih dohodkov

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o dohodku v SFRJ je na seji 14. 9. 1989 sprejel nove izhodiščne osnove bruto osebnih dohodkov v letu 1989.

Dejanski bruto osebni dohodek znaša za čas od januarja do avgusta 1989 je 57.405.000 dinarjev. Rast osebnih dohodkov po tem računu v primerjavi s povprečjem lanskega leta pa znaša 515% (indeks 615).

Ocenjena vrednost bruto osebnega dohodka za čas od januarja do septembra 1989 znaša 76.650.000 dinarjev. Rast osebnih dohodkov v gospodarstvu SR Slovenije je pa ocenjena na 360% (indeks 730).

Omenjeni kazalci so osnove za uveljavljanje družbenih usmeritev v gospodarstvu in negospodarstvu.

Brane Mišič

## Življenjski stroški delavskih družin avgusta

Življenjski stroški, ki jih objavljamo po sklepu predsedstva RS ZSS so valorizirani aprilski izdatki. Izračunamo jih tako, da aprilske izdatke povečamo za podražitev posameznih skupin življenjskih potrebščin od aprila do vključno avgusta 1989, kar v indeksih prikazujemo v zadnji koloni tabele.

Življenjske stroške izbrane tričlanske (oba zaposlena starša in devetletna hči) in štiričlanske (oba zaposlena starša, šestletni sin in štirinajstletna hči) prikazujemo na dveh ravneh: na povprečni in na minimalni ravni porabe. Poleg tega prikazujemo še nujne mesečne stroške, to je tisti del minimalnih izdatkov za življenje, ki jih je treba plačevati vsak mesec sproti.

Hrana predstavlja v povprečni porabi tričlanske družine 31,5% stroškov, pri minimalni porabi 39,7%, v nujnih mesečnih izdatkih pa že 56,1%. Pri povprečni porabi štiričlanske družine pa predstavljajo stroški za hrano 32,4% življenjskih stroškov, pri minimalni porabi 40,0%, v nujnih mesečnih izdatkih pa kar 56,6%. Aprila je znašal delež stroškov za hrano v povprečni porabi tričlanske družine 28,9, v minimalni porabi 36,4 in v nujnih mesečnih izdatkih 53,6%. Istovrstni deleži pri porabi štiričlanske družine so bili aprila naslednji: 29,7; 36,7% in 54,0%.

Na drugem mestu so izdatki za prometna sredstva in PTT storitve. Njihov delež v povprečni

## Cena obroka med delom za avgust

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica Sindikati št. 58/83) je veljal normirani obrok med delom po povprečnih cenah v Sloveniji avgusta 1989

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški na dan	Cena v din. Vključno z režijo za pripravo		
		60%	80%	100%
I. lahko (2100 KJ)	9.900	15.840	17.820	19.800
II. srednje težko (3140 KJ)	12.300	19.680	22.140	24.600
III. težko (3780 KJ)	14.800	23.680	26.640	29.600
IV. zelo težko (4620 KJ)	17.200	27.520	30.960	33.400
	na mesec			
I.	217.800	348.480	392.040	435.600
II.	270.600	432.960	487.080	541.200
III.	325.600	520.960	586.080	651.200
IV.	378.400	605.440	681.120	756.800

V skladu s sindikalno listo in spremembami in dopolnitvami družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za samoupravno urejanje odnosov pri pridobivanju in delitvi dohodka v SFRJ (Uradni list SFRJ št. 36/89) je avgustovski regres za prehrano med delom znašal 20% povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu SR Slovenije za obdobje april, maj, junij. To je 788.929 din. Podatek je bil objavljen v Sindikalni listi (DE, dne 18. 8. 1989)

Primerjava kaže, da je v tistih organizacijah, kjer so uveljavili regres za prehrano za avgust po avgustovski sindikalni listi le-ta zadoščal za ekonomske cene normativnega obroka za vse vrste del.

V tistih organizacijah, v katerih so avgusta obračunavali regres za prehrano po juljski sindikalni listi, le-ta ni zadoščal za pokritje ekonomske cene normativnega obroka za delavce, ki opravljajo težko delo, ko se hrana pripravlja s 100% režijskim pribitkom in tudi ne za delavce, ki opravljajo zelo težko delo, v primerih ko se hrana pripravlja s 60 in več odstotnim režijskim pribitkom na stroške živil.

Strokovna služba RS ZSS

porabi obeh družin znaša 13,7%, v minimalni po 10,3. Stroški za stanovanje v povprečni porabi obeh družin predstavljajo 4,9%, v minimalni pa 5,7% pri tričlanski in 5,6% pri štiričlanski družini. Stroški ogrevanja in razsvetljave pa predstavljajo v povprečni porabi tričlanske družine 4,8%, štiričlanske pa 4,9%, v minimalni porabi dosegajo ti stroški 5,3% pri obeh družinah.

### OCENJENI ŽIVLJENJSKI STROŠKI TRI- IN ŠTIRIČLANSKE DRUŽINE AVGUST 1989

Skupina dobrin iz košarice	tričlanska delavska družina			štiričlanska delavska družina			indeks cen 7./4. 1989
	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	povprečni stroški	minimalni stroški	nujni mes. stroški	
1. Hrana	5523405	4319976	4319976	6993480	5317319	5317319	294,70
2. Pijača	672646	376029	376029	685373	379742	379742	276,80
3. Kajenje	130010	96902	96902	130010	96902	96902	372,70
4. Oplačila	1413057	1011338	46351	1692773	1234915	49774	223,30
5. Obutev	246569	192635	0	322346	224296	0	147,10
6. Stanovanje	864564	616726	569819	1057120	743951	687169	240,50
7. Ogrevanje, razsvetljava	848966	581225	357588	1049915	705944	437354	260,50
8. Gospodinjstva oprema	1744108	873323	0	2029987	1003206	0	300,00
9. Higijena, zdravstvena nega	846301	648641	584951	1032175	786861	715465	271,20
10. Izobr., kultura, razvedrilo	1555237	564713	409848	1887770	723700	470693	288,40
11. Prometna sr. in storitve	2407299	1124229	680783	2966138	1374622	767616	259,90
12. Razni predmeti in storitve	344664	193700	0	741070	431692	223358	270,60
13. Drugi izdatki	959582	272875	253430	1013542	278430	253430	270,60
SKUPAJ (v din)	17556408	10872311	7695679	21601600	13301580	9398821	
stopnja rasti 7./4. 89	170,98	170,31	181,27	170,80	170,35	181,24	

Najnižji osebni dohodek, izračunan na podlagi življenjskih stroškov avgusta je 5.450.000 dinarjev



Pripravljen je osnutek zakona o stavkah

# ALI BODO STAVKAJOČI OSTALI BREZ PLAČ

Pravica do stavke ostaja le načelo

V naši republiki, že leto dni veljajo in se uporabljajo sindikalna stavkovna pravila, ki nadomeščajo del zakonske praznine, ker pač še nimamo posebnega zakona o stavkah. Slovenski sindikati so verjetno zato v svoja stališča celo zapisali, da poseben zakon o stavkah sploh ni potreben, položaj pa je povsem drugačen v drugih republikah (ne samo na Hrvaškem), kjer gre za pravo stavkovno stihijo, ki ima ponekod tudi politične razsežnosti, zaradi česar so makedonski sindikati obsodili stavko pred poslopjem sobranja Makedonije.

Sindikati na zvezni ravni, ki so glede stavk dozdej skrivali glavo v pesek, so menili, da bodo minimalni stavkovni kodeks (pravila ravnanja stavkajočih, nasprotnikov in drugih pogajalcev) dobili z zakonom o delovnih razmerjih. Računali so, da se bodo tako izognili sprejemu svojih stavkovnih pravil, s tem pa v bistvu odložili razpravo o tem, ali bodo sindikati postavljali zahteve v prid delavcem, se o teh - zlasti plačah, tudi pogajali in organizirali stavko, če ne bo šlo drugače.

V dneh, ko je naše glasilo objavilo poziv republiškega odbora sindikata za splošno stavko v zdravstvu, ki bo po predhodnih pogajanjih, če ne bodo uspešna, potekala po scenariju, ki ga je samostojno in odgovorno postavil sindikat, je zvezna vlada pripravila predlog za izdajo zakona za delovno besedilo zakona o stav-

kah. Takšen zakon je zanesljivo potreben, ker v pogajanjih o najnižjih ali normalnih plačah ali o drugih zahtevah, ki jih, večinoma v DEM, postavljajo delavci po Jugoslaviji, ni nobene kulture dialoga. V predhodnih razpravah bo treba preučiti zlasti tista določila, s katerimi zakon spreminja sedanje stavkovne navade in uspešno sindikalno akcijo.

V predlogu za sprejem zakona piše, da so se v državi zaostrile družbenoekonomske razmere in da zaradi tega prihaja do vedno večjega števila (organiziranih) prekinitvev dela. Razsežnosti letih in njihove posledice so takšne, da je treba pravico do stavke primerno urediti. Zakonodajalec še vedno uporablja preživelo formulo o prekinitvah dela, ki bi jih lahko šele zdaj, na podlagi ustave in zakona preimenovali v stavke. Zakon, naj bi po mnenju predlagateljev varoval pravice delavcev do stavk, pa tudi preprečeval zlorabe te pravice.

Kot primer neodgovornega odnosa do stavk se v naši republiki omenja, napoved stavke gostinskih delavcev zaradi položaja v panogi, ne pa zaradi plač delavcev v gostinstvu. Kopicijo se očitki, da so posamezniki v republiškem odboru sindikata, brez mnenja in zahtev v bazi (letos v panogi ni bilo nobene stavke) sami oblikovali pobudo za slšno stavko v gostinstvu. Ta primer, o katerem so se javno razpisali tudi nekateri časopisi, bi bilo tre-



ba temeljito razčistiti in oceniti ter javnosti povedati pravo resnico, ugotoviti pa tudi odgovornost za morebitno zlorabo pravice do stavke.

Osnutek zakonskega besedila se začne s formulacijo, da je stavka odgovorna in organizirana oblika prekinitve dela delavcev, zaradi varstva njihovih pravic in interesa iz dela in v zvezi z njim. V drugem stavku pa piše, da je nezakonita stavka, ki je organizirana in vodena v nasprotju z zakonom, in če je usmerjena k ciljem, ki niso vezani na delo. To lahko razumemo kot prepoved stavke, ki bi imela takšne ali drugačne politične cilje, verjetno tudi morebitnih solidarnostnih stavk.

Odločitev o stavki sprejemajo delavci samoiniciativno ali na predlog sindikata. Za odločitev mora biti večina delavcev v delovni organizaciji ali drugi obliki organiziranja združenega dela, ki se o tem odloči z osebnim izjavljanjem.

Če primerjamo napovedano stavko v slovenskem gospodarstvu z delovnim besedilom zakona, lahko rečemo, da bo stavka (če sploh bo), če malo zamizimo, skladna z določbami zakona. Tako bo tudi v primeru, če bodo nadaljnja pogajanja in dejanja tistih, ki morajo dati rešitve, pokazala, da so zahteve delavcev v zdravstvu uresničene in da stavka ni več potrebna.

Povsem drugače je bilo, po nepopolnih ocenah, na primer ob zadnji stavki v Železarni Štore, kjer je delo ustavila skupina nezadovoljnih delavcev, ki je onemogočila delo tudi tistim, ki so hoteli delati. Ta stavka bi bila po intenciji zveznega zakona nezakonita oziroma takšna, kot so tiste divje stavke v kapitalističnih deželah, ki jih ne organizira sindikat.

Zakonski predlog zelo omejuje praktične možnosti za stavko v velikih tehnoloških sistemih, v dejavnostih, ki predstavljajo nenadomestljiv pogoj za delo in življenje in delo drugih organizacij v družbenih dejavnostih, ki so bistvenega pomena za zdravje in življenje ljudi, za varnost države in za dejavnosti posebnega družbenega pomena. V zvezi s tem omenja energetiko, promet, zveze, komunalo, vojno industrijo, proizvodnjo živil, proizvodnjo in trgovino z zdravili, zdravstvene storitve, vzgojnoizobraževalne dejavnosti. Stavke v teh dejavnostih so mogoče le, če so ohranjene vitalne funkcije delovnega procesa, zadovoljiva raven storitev za prebivalstvo, jamstvo za varovanje opreme in instalacij, itn.

Predvidena je najava stavke 14 dni pred njenim začetkom. Ta mora vsebovati tudi odgovor na zahteve po zagotovitvi vitalnih delovnih funkcij oziroma minimalnega obsega delovnega procesa. Po zakonu naj bi se takoj po najavi stavke oblikoval pomirje-

valni organ (v njem naj bi bili predstavniki stavkovnega odbora, delodajalcev, sindikata, gospodarske zbornice in družbenopolitične skupnosti), ki bi moral v tridesetih dneh rešiti spor, če pa to ni mogoče, pa izdelati predlog, o katerem bi morali tajno glasovati vsi delavci.

Če delavci ne sprejmejo predloga pomirjevalnega organa, mora stavkovni odbor med stavko sodelovati z organi, ki morajo zagotoviti nemoteno proizvodnjo oziroma delovni proces. Organ družbenopolitične skupnosti pa lahko sprejema potrebne ukrepe, da bi zagotovil delo in delovni proces, če bi zaradi stavke prišlo do težkih posledic (delovna obveznost torej ostaja).

Strojvodje na železnici bi morali po zakonu hkrati z napovednjo stavke pripraviti načrt za prevoz drugih delavcev na delo in tudi načrt za prevoza iz luk v tovarne, ki ne smejo obstati, in še bi lahko naštevali. Tisti, ki bodo morali odločiti o delavskih zahtevah, bodo morali vedeti, na čigavo škodo bo knjižen s stavko izgubljeni dohodek. Če bo zakon s takšno vsebino sploh sprejet, bo v bistvu vodil k pogajanjem in pomiritvi sporov, ker bodo, na primer strojevodje, zelo težko zagotovili vse tisto, kar zakon zahteva. Če pa bodo to zagotovili, splošna stavka sploh ne bo več mogoča. Marsikaj od tega velja tudi za zdravstvo, kjer pa je ob diktaciji, da je treba poskrbeti za zdravje in življenje ljudi, težko vnaprej predvideti potrebno organizacijo in obseg dela zdravstvene službe, zlasti pa skrb za bolnike, ki bivajo v zdravstvenih ustanovah. Vprašaj moramo zapisati zlasti pri nalogah stavkovnega odbora, da predvidi organizacijo nujnega dela in delovnega procesa ter zavarovanje proizvodnih sredstev. Takšne obveznosti imajo bolj drugi udeleženci v sporu, zlasti pa organizatorji delovnega procesa, ki najbolj odločajo o delovskih zahtevah.

Najbolj kruto in neskladno z dosedanja prakso je določilo, da naj bi stavkajoči delavci imeli vse pravice iz delovnega razmerja, razen osebnega dohodka. Ta pa naj bi pripadal delavcem, ki ne stavkajo, pa ne morejo delati zaradi stavke drugih delavcev. Varianta dopušča možnost, da bi vprašanje te in drugih pravic stavkajočih delavcev drugače uredili s kolektivno pogodbo ali s samoupravnimi akti. Delavci so namreč s stavko dozdej praviloma dosegli večjo plačo in to tudi za dni, ko niso delali, praviloma pa so obljubili, da bodo nadoknadjali s stavko izgubljen dohodek. Predvidevamo, da takšen predlog v zakonu ne bo obveljal, v nasprotnem primeru pa bo sindikat, ki je eden od partnerjev pri sklepanju kolektivnih pogodb, to vprašanje skušal rešiti v teh listinah. Če partnerji na te zahteve ne bodo pristali, pa sindikatu, ki povede delavca v stavko, preostane le oblikovanje posebnih stavkovnih skladov, iz katerih bodo stavkajoči delavci dobivali socialno pomoč. Zdi se, da je vprašanje osebnega dohodka (ali vsaj socialnega nadomestila) osrednje vprašanje, na katerem se lahko uveljavi ali izčrpa sindikalna stavkovna strategija. Takšen, po svetovnih izkušnjah utemeljen člen v delovnem besedilu zakona, pa je v neposrednem nasprotju s sindikalnimi stavkovnimi pravili, sindikalno listo in tudi delovnim osnutkom kongresne listine. Zakon pa, kot vse kaže, noče delavcem in sindikatu vzeti iz rok glavno orodje njihovega boja.

Kakšno ozimnico nam pripravlja zvezna vlada

## KONEC SEPTEMBRA SPET - JUNIJ

Zvezni izvršni svet očitno ne odstopa od svojega koncepta za izhod iz krize: namesto s protiinflacijskim programom, ki ga vse glasneje zahteva zlasti »jugovzhod«, bo 29. t. m. stopil pred Skupščino Jugoslavije s prenovljenimi predlogi iz svojega junijskega programa. Z globljimi rezi v sistemu, s povečevanjem discipline (zlasti finančne) in z liberalizacijo gospodarskih dejavnosti torej, razmišlja Borba v članku »Junij v - septembru« in takole opisuje nekaj najbolj nevrvalgičnih točk:

● **MONETARNA POLITIKA:** Okostje obnovljenega programa vlade tvorijo predlogi za prehod na nov način monetarne politike, davčnega sistema, splošne in skupne porabe, osebnih dohodkov, socialne politike in ekonomskih odnosov s tujino.

Najtežja naloga in največji odpori se kažejo v kreditno-monetarnem kompleksu. ZIS išče in predlaga rešitve za prenehanje tiskanja lažnega denarja - na zvezni in republiški ravni. Nerealno je namreč pričakovati kakršnokoli ozdravitev, dokler ne bodo razčistili vseh finančnih dubioz na vseh ravneh. Po delno potrjenih, gotovo pa ne končnih podatkih, je razvidno, da so konec junija nepokrite izgube v družbenem gospodarstvu, sprotne izgube, tečajne razlike, ki so nastale

zaradi deponiranega deviznega varčevanja, in izgube v družbenih dejavnostih znašale 234.258 milijard dinarjev ali skoraj 13,5 milijarde dolarjev! Povsem jasno je torej, koliko lahko vse to vpliva na inflacijo. Za vse to bi morali do konca leta najti rešitve, ki so lahko tudi v likvidacijah bank, podjetij in tistih delovnih organizacij družbenih dejavnosti, ki ne bodo pokrile izgub.

● **LIBERALIZACIJA UVOZA:** Z nadaljevanjem politike liberalizacije namerava ZIS omogočiti znatno večji uvoz blaga za široko porabo, s čimer bi znižal cene domačih izdelkov. Išče tudi nov zakon o kontroli cen, neloyalni konkurenci in preprečitvi monopolov. Pri tem je zanimiv podatek, da je v prvih osmih mesecih letošnjega leta za-

beležil največjo rast cen prav v dejavnostih, ki so pod neposrednim nadzorom, sem pa sodijo elektrika, nafta, železnica, PTT... Tu so se cene od januarja do konca avgusta povečale za 539 odstotkov, pri izdelkih s popolno liberalizacijo cen pa »samo« za 459,1. Za konkretno antimonopolistično akcijo naj bi imeli že uveljavljeno odločitev o znižanju carinskih dajatev na uvoz trajnih potrošnih dobrin (hladilnikov, televizorjev, pohištva...) za 12,3 odstotka.

● **OSEBNI DOHODKI:** Pri osebnih dohodkih, ki že uhajajo vsakršnemu nadzoru, zahteva ZIS spoštovanje družbenega dogovora; najbrž zato, ker tudi v najbolj tržnih gospodarstvih obstaja dogovor o plačah med zainteresiranimi dejavniki.

Najobčutljivejša točka reforme - socialna politika - je še vedno zunaj dosega zvezne vlade, ko so pravice in obveznosti s tega področja prenešene na republike in pokrajine. Je pa že slutiti, da bo prenova to vprašanje še zaostrila: samo na železnici je za 25.000 delavcev presežka, torej naj bi ostali

brez dela že na prvem koraku k ureditvi razmer! Zato bo vlada podprla vsak program drobnega gospodarstva v klasičnih oblikah, pa tudi v kmetijstvu in turizmu, pri čemer bo skušala olajšati vlaganja tako domačega kot tudi tujega kapitala.

V tem vladinem paketu bo tudi nekaj predlogov, ki so na začetku leta naleteli v skupščini SFRJ na precejšen odpor: odpravljanje jugo menic, večkratno uplavljanje osebnih dohodkov, prosta odločitev pri sprejemanju čekov itd.

● **DELOVNO RAZMERJE:** Med večje zalogaje, ki jih bosta skupščina in družba nasploš morala požreti, če naj se reformira, vlada uvršča tudi kar najhitrejši sprejem zakona o delovnih razmerjih, o devizah in o ekonomskih odnosih s tujino.

Kot poročila Borba, se bo predsednik ZIS Ante Marković javno potrdil natančneje predstaviti ta program ne le 29. t. m. v skupščini SFRJ, temveč 3. oktobra tudi pred jugoslovanskim televizijskim avditorijem.

Priredil: D. K.

Franček Kavčič



Ostra gonja proti Sloveniji v SR Srbiji

# SLOVENIJA SI ŽELI SVOJO DRŽAVO TAKO KOT DRUGE REPUBLIKE

Odziv na osnutek sprememb slovenske ustave je v jugoslovanskih krogih milo rečeno, dokaj nenavaden. Najbolj kričavi nasprotniki so se našli kajpak v SR Srbiji, kjer so pred časom odločno zahtevali, da se nobena republika ne sme vmešavati v urejanje Srbije bolj kot se lahko Srbija vmešava v urejanje odnosov v drugih republikah. Toda očitno eno velja za Srbijo, drugo pa za druge republike, tokrat za Slovenijo, proti kateri se je začela nezaslišana gonja v znanih srbskih krogih ob predlogu dopolnil srbske ustave. Ciril Ribičič, član predsedstva CK ZKS, je v Delu zanikal vse trditve o tem, da predlog ustavnih dopolnil Slovenije ni skladen z zvezno ustavo. Še posebej pa se je ustavil ob pravici do samoodločbe, o urejanju odnosov znotraj federacije in o takoimenovani asimetričnosti jugoslovanske federacije.

## Pravica do samoodločbe

Zanikanje pravice do samoodločbe kot pravice, ki izhaja ne le iz številnih dokumentov iz NOB in povojne Jugoslavije, ampak tudi iz mednarodnih dokumentov, gre tako daleč, da se poskuša kot argument proti samoodločbi uporabiti določbe, ki so naperjene zoper tujega agresorja. Ali ni malo čudno, da se določbe, ki naj bi branile Jugoslavijo pred zunanjim sovražnikom, uporabljajo zoper svobodno izražanje volje jugoslovanskih narodov in ljudi. Zanikanje pravice do samoodločbe je izraz strahu pred lastnimi narodi in ljudmi, ki lahko vodi k vzpostavljanju federacije kot »ječe« svojih narodov.

Določbe Ustave SR Slovenije o pravici do samoodločbe je bilo nujno dopolniti zaradi neustreznih tolmačenj in izrecnega zanikanja te pravice kot trajne, celovite, aktualne in neodtujljive.

Podobne razloge za dograditev posameznih ustavnih rešitev lahko navedemo tudi, ko gre za nekatera druga vprašanja, ki so v teh dneh pod udarom ostrih kritik. Tako je opredelitev o nujnosti upoštevanja enakopravnosti jezikov, ko gre za delovanje zveznih organov v SR Sloveniji, med drugim posledica negativnih izkušenj zaradi neustrezne uporabe srbohrvaškega jezika v procesu pred vojaškim sodiščem v Ljubljani.

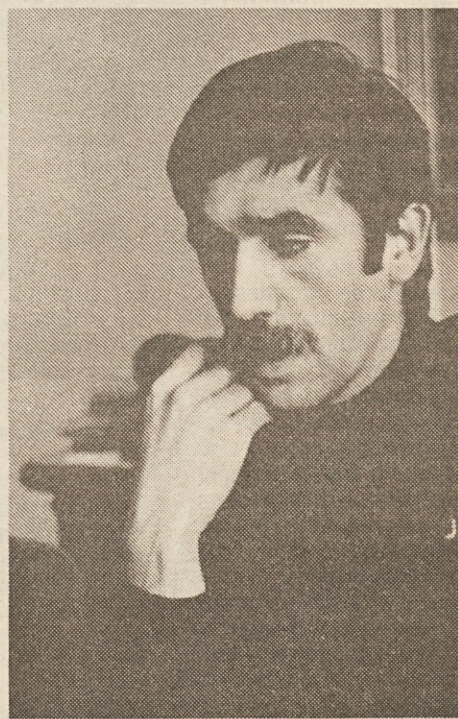
## Varovanje pravic republike

Tudi določbe o tem, da morajo organi SR Slovenije varovati z ustavo določen položaj in pravice republike, kadar so le-ti ogroženi z odločitvami zveznih organov, brzkone ne bi bilo, če v praksi ne bi bilo poskusov

kršitve ali ogrožanja ustavnih pravic SR Slovenije.

Eden od očitnih svežih primerov je odločanje o financiranju JLA v zveznem zboru, čeprav je bilo lani ob sprejemu ustavnih amandmajev izrecno opredeljeno, da je to pristojnost zbora republik in avtonomnih pokrajin. To je bil tudi eden od izrecno zapisanih pogojev, pod katerimi je skupščina SR Slovenije dala soglasje k amandmajem Ustave SFRJ. Prav tako menim, da sta določili o tem, da lahko razglasi izredne razmere in odredi posebne ukrepe v SR Sloveniji samo Skupščina SR Slovenije na predlog predsedstva republike in da je mogoče uporabiti oborožene sile v miru v SR Sloveniji samo ob soglasju skupščine SR Slovenije, posledica nesporazumov, povezanih z nedavno uporabo izrednih ukrepov v SAP Kosovo. Ne gre le za vprašanje ustavne podlage teh izrednih ukrepov, ampak tudi za močno razširjene in nesmiselne primerjave razmer na Kosovu in v Sloveniji in bolj ali manj odkrite grožnje tako imenovani slovenski pomladi s tanki in vojaško represijo sploh. Še veliko več primerov bi bilo mogoče navesti kot utemeljitev za to, da se v predlogu dopolnil ustave v SR Slovenije opredeljuje upoštevanje materialnih možnosti republike in potreb njenega razvoja kot podlaga pri prevzemanju finančnih obveznosti za uresničevanje funkcij federacije. Mislim na vse tiste primere, ko je v preteklosti prihajalo do pretiranega zajemanja dohodkov in skrajno neracionalne porabe teh sredstev. In še bi lahko naštevali...

Navedeni razlogi za predlaganje novih pogumnih rešitev v predlogu amandmajev



Ustave SR Slovenije kažejo na slabosti, zaradi katerih pada zaupanje v jugoslovansko federacijo znotraj SR Slovenije, pa tudi znotraj drugih republik in avtonomnih pokrajin.

Kdor misli, da bo jugoslovanska federacija trdnjša, če se bo v njej zanikala pravica do samoodločbe njenih narodov, kršila pravica do enakopravnosti uporabe jezikov v zveznih organih, nekaznovano kršile in ogrožale pravice socialističnih republik, uvajale izredne razmere in predpisovala uporaba oboroženih sil v miru v posameznem delu Jugoslavije brez soglasja najvišjih organov prizadete republike, ter zajemala finančna sredstva ne glede na materialne možnosti in potrebe posamezne republike – se hudo moti. Federacija bi morala povečevati svoj ugled in si ustvarjati pri državljanih, podjetjih, narodih, republikah in avtonomnih pokrajinah drugačen image na ta način, da bi zvezni organi uveljavljali zah-

tevnije standarde in izražali večjo skrb za enakopravnost državljanov pred zakonom, enakopravnost podjetij na enotnem jugoslovanskem trgu ter enakopravnost narodov in narodnosti, kot pa so to sposobne in hočejo same republike in avtonomni pokrajini. To je pot, da federacije ne bomo občutili kot breme, obremenitev in oviro za hitrejši in uspešnejši razvoj, ampak kot spodbudo, pomoč in zagotovilo za spoštovanje državljskih in narodnih pravic.

## O asimetrični federaciji

Navedene določbe predloga amandmajev Ustave SR Slovenije so take narave, da bi jih bilo koristno čimprej zapisati v zvezno ustavo. Dokler tega ne bo, bodo te rešitve, če bodo sprejete, pomembno zagotovilo, ki utrjuje in varuje z Ustavo SFRJ opredeljen položaj republike. Če se v federaciji ne bi mogli dogovoriti za takšne skupne opredelitve, bi to seveda pomenilo, da bi imela SR Slovenija v jugoslovanski federaciji drugačen položaj, kot bi ga imele druge republike. Pri tem nikakor ne bi šlo za privilegiran položaj, ker gre izključno za določbe, ki varujejo posamezne ustavne pravice in položaj SR Slovenije, ne ogrožajo pa položaja, pravic in dolžnosti katere koli druge republike ali avtonomne pokrajine. Takšna ureditev bi pomenila, da v SFRJ določen poseben položaj nima le SR Srbija s svojimi dvema avtonomnima pokrajinama, temveč tudi SR Slovenija. S tega vidika se kaže strinjati s tistimi kritiki, ki opozarjajo, da je predlog ustavnih amandmajev SR Slovenije začetek graditve asimetričnosti v položaju posameznih federalnih članic jugoslovanske federacije, vendar le s tem dodatkom, da takega razvoja ne gre vnaprej napadati kot nekaj nesprejemljivega in negativnega, ampak kot izraz upoštevanja številnih posebnosti različnih republik, ki so bile v dosedanji ustavni ureditvi močno podcenjene.

Asimetričnost torej ni tista perspektiva v razvoju našega federalizma, ki bi se je morali vnaprej bati ali se je izogibati. Res pa je, da si je težko predstavljati, da bi katera koli republika v Jugoslaviji, vstevši SR Srbijo, želela dopuščati, da se zanika pravica narodov do samoodločbe, dopuščala nespoštovanje enakopravnosti katerega koli jezika v zveznih organih, kršijo ali ogrožajo z ustavo SFRJ opredeljene pravice republike, uvajajo izredni ukrepi brez soglasja najvišjih republiških organov ali oddeljujejo materialna sredstva za potrebe federacije brez upoštevanja gmotnih možnosti republike in potreb njenega razvoja. Takim določbam lahko nasprotuje samo tisti, ki meni, da lahko prek svojega odločilnega vpliva na odločanje organov federacije povsem zagotovi uresničevanje ustavnega položaja in pravice svoje republike. SR Slovenija gotovo nima takšnega vpliva, ni v položaju »močne Slovenije v močni Jugoslaviji«, ampak je le ena od zveznih članic, ki si želi zagotoviti in obraniti svojo državnost, samostojnost in enakopravnost.

Utensilija včeraj, danes in jutri

## OD REALSOCIALISTIČNE USEDLINE DO PODJETJA

Ljubljanska Utensilija je pred meseci zašla v resne gospodarske težave (dolгови so se kopicili, zmožnost njihovega odplačevanja pa se je bližala ničli), tako da je bil izvršni svet občine Vič prisiljen zaščititi kolaps družbene (ne)lastnine v tej tovarni in na njeno čelo postaviti novo prisilno upravo. Ko se te dni člani izvršnega sveta obravnavali poročilo o dvomesečnem delu začasnega kolektivnega poslovnodnega organa, ki ga po njihovih besedah uspešno vodi direktor Plutala Ivan Koželj, smo zgolj lahko zabeležili, da Utensilija v naših gospodarskih zablodah ni nič posebnega, nič boljše in nič slabša od pretežnega dela našega (slovenskega) gospodarstva in da gre pač na Dolenjski cesti, kjer ima ta organizacija svoj sedež, za eno realsocialistično usedlino

več. Človeku se že prav neumno zdi, da bi vnovič vrtel to pokvarjeno ploščo, s katere tudi v tem primeru odzvanjajo znani refreni: razvoja ni bilo, proizvodni program je postajal zato vse bolj zastarel, tovarna ni sledila razvoju sodobnih statev na tekstilnih strojih, namesto tega pa delala vse mogoče, od nosilcev za radiatorje do opeke za ljubljanski grad. Da bo slika popolna, je seveda potrebno dodati še zgrešene naložbe, cilje, ki nikoli ne bodo prinašali dobička itd., itd. So se prestrukturirali v popitovskem pomenu te besede.

Zdajšnje vodstvo se pač trudi, da bi se »odstrukturirali«, se pravi, da bodo poskusili opustiti ves proizvodni in programski balast, se lepo povrniti k osnovnemu programu utensilij, ki pa ima edi-

no možnost, če bo ujel proizvodnjo sodobnih tekstilnih statev. Utensilija naj bi postala podjetje, kakršno podjetje pač mora biti. O tem bi lahko na široko razpredal, toda kot sindikalni časopis nas v tej zgodbi zanima predvsem, kaj bo s približno sto odvečnimi delavci.

Resnici na ljubo je treba zapisati, da sem se v podjetniški levitvi naših delovnih organizacij (beri socialnih ustanov) prvič srečal s kolikor toliko normalnim menedžerskim prijemom. Ivan Koželj je predsedniku viške vlade brez ovinkarjenja dejal: »Zdaj bi se seveda lahko na veliko pogovarjali o tem, kdo je kaj zafural, kdo ne dela, kot je treba itd. Predvsem pa o tem, kako vse te ljudi spraviti iz firme. Mislim da je čas, ko moram povedati, da nikogar

ne bom lovil na ne fair štoše, da nikogar ne bom čakal od alkotestom, ker sem pač direktor in ne policaj. Število odvečnih delavcev z imeni in priimki bom namesto tega raje preprosto izročil tistemu, ki me je najel, da rešim to tovarno. To pa je izvršni svet...«

Kako preprosto, normalno in predvsem pošteno. Popolnoma drugače od številnih tistih primerov, ko so prisilne uprave v dogovoru z lokalnimi oblastniki šikanirale ljudi, ki so bili tehnološki ali ekonomski presežek, jih za prazen nič ovajali policiji, dajali v suspenze, skratka, povzročali prevcate tragedije. Nekako ni šlo drugače, kot da sem se v tem trenutku spogledal z Alojzjem Fincem, članom prisilne uprave v Utensiliji in menda sposobnim finančnim strokovnjakom, vendar tudi človekom, ki se je v Agrostrojevi sanacijski ekipi drugače loteval presežka delavcev.

Koželjeva ekipa si želi, kot rečeno, iz Utensilije narediti podjetje. Ali to pomeni, da bo v tem novem podjetju od 302 delavcev kakih sto preprosto ostalo brez dela in da bo za njihovo socialno varnost hočeš nočeš morala poskrbeti ob-

čina. Je podjetniški način res lahko samo takšen in človeško krut? Ali še drugače: ali podjetništvo v sedanjih naših težkih gospodarskih razmerah res pomeni najprej zgolj toliko in toliko dopuščenih delavcev? Načrti sanacijske ekipe v Utensiliji govorijo drugače.

Za sedanje vodilne ljudi v Utensiliji pomeni podjetništvo predvsem donosne programe, ki pa jih ni, če ljudje niso produktivno zaposleni. In v Utensiliji so ugotovili, da utegne biti prenekatera proizvodnja donosna, če bodo ljudje drugače zaposleni, kot so bili doslej. Tri mape s kar 111 izdelki, ki jih bodo ponudili s tehnologijo in stroji v kooperantsko delo svojim (odvečnim) delavcem, zgovorno potrjujejo to trditev. In nikjer ni rečeno, da čez kakšno leto ali dve Utensilija ne bi nudila kruha celo več delavcem, kot jih je v njej zdaj. To pa je dokaz več, da podjetništvo in tržno gospodarstvo tudi v socialnem pogledu ne prinašata zgolj slabosti, temveč prav nasprotno: le to je pot, ki vodi v evropsko kakovost življenja. Resda malce drugače od celjskega prijema, ampak vendarle... Ivo Kujal



Kakšni naj bi bili po novem sindikati stanovanjsko-komunalne, gradbene in energetske dejavnosti Slovenije

# OBRISI SE ŽE KAŽEJO, CELOSTNA PODOBA PA ŠE NE

**Priprave na kongres Zveze sindikatov Slovenije postajajo s prihajajočo jesenjo čedalje intenzivnejše, saj je nerešenih še precej vprašanj, na katera bo treba zadovoljivo odgovoriti. Eno izmed njih je gotovo tudi to, kako naj bi bili po novem organizirani panožni sindikati. O tem smo se tokrat pogovarjali s sekretarji republiških odborov sindikatov komunalcev, gradbincev in energetikov Slovenije.**

Sindikati delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva Slovenije združuje okoli 14.000 članov, povezanih v 150 osnovnih organizacij. Kot že samo ime pove, tvorijo večino v njihovi združbi delavci, zaposleni v komunalnih delovnih organizacijah in stanovanjskih podjetjih, številčno pa k tej »glavnini« spadajo še člani delovnih skupnosti sisov stanovanjsko-komunalnega gospodarstva, vendar ne vsi, ker so nekateri že zaradi narave svojega dela raje povezali s sindikatom družbenih in državnih organov. H »komunalcem«, kakor v aktivističnem žargonu pravijo sindikatu delavcev stanovanjskega in komunalnega gospodarstva, pa so se pridružili tudi poklicni gasilci in delavci Varnosti, ker pač še najbolj spadajo pod to streho posebnega družbenega pomena.

Konico njihove stanovske organizacije predstavlja 37-članski republiški odbor, ki ga sorazmerno s številčnostjo zastopajo vse veje njihove dejavnosti, udarno ost pa 11-članski izvršni odbor in 5 komisij, ki oblikujejo strategijo in bedijo nad taktiko svojega sindikalnega stanu.

## Direktor – predsednik sindikata?

Miloš Mikolič z delom posameznih članov republiškega odbora ni zadovoljen, saj pravi, da predsedniku in njemu prepuščajo preveč odprtih zadev, namesto da bi iz svojih okolij prinašali predloge, ki bi jih z družno obravnavo morda lahko celo uresničevali. Tako pa... Tako pa so v Kranju, Novem mestu in Ptujju zamrli odbori njihove dejavnosti, ljubljanski nikakor ne pride do sape... Sploh je pa vprašanje, ali naj se še naprej zavzemajo za regionalne odbore, ko pa medobčinski svetovi po prenovi sindikatov menda ne bo več.

»Po novem naj bi bil republiški odbor delavcev komunalnega in stanovanjskega gospodarstva tak kot je bil doslej, taka pa naj bi ostala pod našo streho tudi konferenca poklicnih gasilcev in konferenca Varnosti,« pojasnjuje Mikolič. »O tem, kako naj bi se organizirali na osnovnih dveh področjih – komunalnem in stanovanjskem – pa še nismo razčistili. Razmišljanja, ali naj jih razbijemo na dva pododborna ali ne, niso »vzgal«, tako da je za zdaj še tudi tu status quo. Ne bi pa več imeli stalnih odborov, temveč bi z republiškega odbora sklicevali posvete na določeno temo v posameznih okoljih in tam skušali razreševati konkretne probleme. Komisije bi ohranili takšne, kakršne smo imeli doslej; kaj bolj konkretnega pa ne bi mogel dodati, ker še vedno ne vemo, kako se bodo po novi zakonodaji organizirale stano-

vajske in komunalne skupnosti oziroma s kom se bodo povezovali.«

Pa še nečesa ne ve Miloš Mikolič. Namreč, ali bodo direktorji lahko člani sindikata ali ne. Dilema je gotovo upravičena, saj je predsednik njihovega republiškega odbora – direktor, do direktorskega stolčka pa je prišel skozi – sindikat!

## Več profesionalcev

V sosednji pisarni sedi Jernej Jeršan, sekretar republiškega odbora sindikata delavcev gradbeništva Slovenije, ki je s svojimi 70.000 člani in več kot 450 osnovnimi organizacijami tretji najmočnejši sindikat na Slovenskem. »Pred kratkim smo bili na tej lestvici še tik pod vrhom; zdaj so nas prehiteli zaposleni v dejavnostih prometa in zvez, kmalu pa

zaposlujejo samo študente. Od tod upad. Se bo pa gotovo zmanjšalo tudi število osnovnih organizacij, saj se bodo nekatere firme organizirale v enovite delovne organizacije, druge pa spet v samostojna podjetja.«

Najdejavnějšíh iz te množice je bilo 147 aktivistov, članov plenuma, njegovega izvršnega odbora in 11 komisij. Priznavajo, da so imeli srečno roko pri njihovi izbiri, saj so v tem mandatu zamenjali samo pet delegatov. In če so v prejšnjih obdobjih poslušali očitke, da so delovali preveč forumsko, so se zdaj toliko bolj angažirali v svojih okoljih: prek občinskih odborov so navezali pristnejše stike z osnovnimi organizacijami. »vrh« pa je igral bolj koordinacijsko in svetovalno vlogo.

»Že lanskega septembra, ko se je začelo bolj glasno govoriti o prenovi sindikata, smo šli na teren. Obiskali smo skoraj vse regije in se na srečanjih z odbori dogovorili, da je treba v prehodnem obdobju do kongresa okrepiti njihovo vlogo. Če se bo taka metoda dela izkazala za O. K., jo bomo uveljavili tudi za naprej. Po

vo, da se bomo prilagodili zahtevam članstva.« Tem zahtevam pa bi se – mimogrede – morale prilagoditi tudi hišne strokovne službe. »Ustrezno lahko ukrepaš le, če imaš v rokah argumente. S takimi podatki, ki se stroke tičejo, nas pridno zalaga naše poslovno združenje. Tistih sindikalnih pa v hiši nikoli nisem dobil dovolj. Če naj da naša osrednja organizacija v prihodnje res več poudarka delovanju panožnih sindikatov, potem morajo te stvari v hiši dobro »pošlihtati«. Drugače ne bomo sposobni za družbenopolitično akcijo,« pravi Jeršan, ki je tudi prepričan, da bi se morali kadrovske okrepiti, ker je en profesionallec za vse naloge pač premalo.

Kar se profesionalizacije tiče, slovenski gradbinci menijo, da bi potrebovale poklicne sindikalne delavce vse tiste firme, ki imajo od 1.000 do 1.500 zaposlenih. Prek odborov bi se obojestransko povezovali z republiškim odborom. O medobčinskih odborih pa niso razpravljali, ker ne vedo, kaj bo z njimi. »Ja, laže bi nam bilo, če bi RS ZSS izpolnil obljubo in nam do maja posredoval neka izhodiš-

Toda tedaj za taka razmišljanja še ni bilo nobene prave »štimunge«; nasprotno, ker se nismo mogli enakovredno vključevati v »politiko«, smo ostali na neki ničelni točki,« se spominja Ivo Miglič, sekretar 24.000-članskega sindikata slovenskih energetikov. »In ko sem zagledal teze za prenovu sindikata, sem videl pred sabo vse tisto, kar smo že prej hoteli, pa tega nismo mogli uresničiti.«

Preнове so se lotili na moč zavzeto, še zlasti temeljito pa so dali pod lupo vse tiste teze, ki so poudarjale vlogo dejavnosti. Dogovorili so se, naj razprave o njih tečejo po osnovnih organizacijah in konferencah, republiški odbor pa naj bo mesto, kjer bi zbirali in sintetizirali pripombe. »Doslej se nam je redno dogajalo, da smo zaradi dosedanje organiziranosti prihajali zgolj do konferenc, dalje pa naš glas ni segel. Tako v neposrednih okoljih največkrat niti vedeli niso, kakšne zadeve imamo na tapeti, kakšna so naša stališča in kaj kanimo storiti, da bomo bolj zadovoljni,« pravi Miglič.

In kako naj bi bil po novem organiziran sindikat njihove dejavnosti? »Skladno z novoopredeljeno vlogo bomo morali opredeliti tudi pristojnosti dejavnosti. Ali bo naš vrhovni organ izvršni odbor ali republiški odbor, se bomo še dogovorili; lahko pa že rečem, da nas vse več misli, naj bi bil taglavni izvršni odbor,« Miglič komentira shemo bodoče organiziranosti. »Sedanjostavbo RO (47 članov) bi zmanjšali na 35 ali 37; glede na večje pristojnosti pa bi izvršni odbor s sedanjih 13 okrepili na 15 članov, saj si hočemo zagotoviti večjo strokovnost. Naj poenostavim: RO je bil doslej nek »špricer« s politiko in stroko, odselej pa naj bi bil močnejši »škroppec« z več stroke torej.

V konferenci RO naj bi imeli odbore za elektrogospodarstvo, rudnike, naftno-plinsko gospodarstvo in stranske dejavnosti. Sestavljeni naj bi bili tako, da bi imeli v njih enakovreden delež tako člani RO kot tudi zastopniki podjetij. Komisije naj bi imele povsem strokovni značaj. Izvršni odbor ali kakor se bo že imenoval izvršni organ pa naj bi bil potem sestavljen iz predsednikov teh odborov in komisij.

Velik poudarek dajemo organiziranju naših organizacij po vseh občinah, če le obstajajo možnosti za to; kjer pa ne, bomo ustanavljali medobčinske organizacije. Mislim, da bo slednjih več. Poglejte: Elektro Kranj se razteza po vsej Gorenjski, pogoje za občinsko organizacijo pa izpolnjujeta le Kranj in Jesenice. Zato menim, da bi bila ena medobčinska organizacija kar dovolj za vso Gorenjsko.«

Ivo Miglič je na koncu še dodal, da bo nekaj sprememb tudi v sami strukturi njihove organiziranosti, saj je zdaj elektrogospodarstvo preveč poudarjeno. Na dokončno podobo sindikata delavcev elektrogospodarstva Slovenije pa bo treba počakati vsaj do kongresa, ker v zdajšnji fazi priprav vsa bodoča notranja organiziranost ZSS še ni povsem jasna.

Damjan Križnik



Miloš Mikolič



Jernej Jeršan



Ivo Miglič

nas utegnejo še »trgovci«, ker so za sabo potegnili tudi »turiste,« Jeršan v slogu športnih reporterjev predstavi svoj stan, v isti sapi pa postreže z rezultati ankete, ki kažejo, da jih je v panogi tri odstotke manj kot jih je bilo še pred kratkim. »Pa ne zavoljo izstopanja iz naših vrst, da ne bo pomote, temveč predvsem zaradi naravne selekcije. In ker že v Jugoslaviji pravijo, da nas je 30 odstotkov preveč – Slovenci trdimo, da le 15 – delovne organizacije na novo

vseh diskusijah sodeč se je,« nadaljuje Jeršan. »Tako naj bi tudi v bodoče plenum štel 50 članov, izvršni odbor 13, drugi pa bi delovali v komisijah. Ali bomo imeli še naprej 11 komisij ali ne, tega še ne vem. Najbrž bomo njihovo število zmanjšali; komisija za proizvodna tekmovanja, denimo, verjetno ne bo potrebna, ker za te reči ne bo več denarja, bomo pa zato okrepili druge, recimo tisto za življenjske in delovne razmere. No, to bomo še videli; je pa goto-

ča bodoče organiziranosti. Pa nič...« končuje Jeršan.

## Od »špricerja« k »škropcu«

Tudi v sindikatu energetike so o drugačni organiziranosti razpravljali že davno prej, predno so teze za prenovu sindikata zagledale luč sveta. »Že v pripravah na deseti kongres ZSS sem se zavzemal za okrepljeno vlogo sindikatov dejavnosti, saj sem trdil, da morajo avtentični interesi panog bolj prihajati do prave veljave.



Referendum je mimo – in kaj smo izglasovali?

# »KAVELJ 22« PO MARIBORSKO

Maribor je spet ena občina – tako smo novinarji malce neprevižno sporočili slovenskemu občestvu, takoj ko so bili minulo nedeljo nekaj pred polnočjo znani izidi referenduma, s katerim se je štajerska prestolnica odločala, ali želi še naprej imeti šest občin ali ne. Navsezadnje je bilo v tistem hipu vse bolj ali manj jasno: v štirih mestnih občinah so se večinsko odločili za vnovično združitev v eno, tako kot je bilo pred letom 1980, v Rušah in v Pesnici pa je za samostojno občino glasovalo manj od polovice vseh volilnih upravičencev, kar je bilo glede na prejšnje pravne razlage premalo za odločitev o samostojnosti.

Po zdravi kmečki pameti, ki bi morala biti predvsem v kmetijski Pesnici še posebno močno razvita, je potemtakem referendumski izid za obe primestni občini pomenil, da ostaneta pod mariborskimi krili. Če nista samostojni, sta pač del enotne občine Maribor.

Toda že v nedeljo zvečer so iz Ruš prišli glasovi, da je večji del občanov res proti samostojnosti, o tem pa, ali bodo »šli nazaj v Maribor«, se bo »treba še odločiti«. V ponedeljek je v kontaktni oddaji mariborskega radia nekaj podobnega izjavil pesniški župan, eden od najvnetejših predferendumskega zagovornikov pesniške avtonomije. Kar je bilo jasno tistim, ki so glasovali proti njej, očitno ni bilo jasno funkcionarjem, ki naj bi izpolnili njihovo voljo. Maribor torej še ni enotna občina – referendum gor ali dol!

## Inovacije v referendumu

Ironija je v tem, da je bilo takšen poreferendumski zaplet, če bi se občini Ruše in Pesnica, kot se je v nedeljo zgodilo, izrekli proti samostojnosti, bilo mogoče že vnaprej napovedovati. Kajti mariborski referendum je bil glede na vsebino glasovnic, ki so jih dobili volilci, prava inovacija v naši razvejeni in že doslej navdse inovativni demokratični praksi. Človek je pač na referendumih navajen, da ga sprašujejo »za« in »proti«, pri čemer mu je jasno, kaj zanj pomeni eno in kaj drugo.

Toda v Mariboru smo se dvigni-

li na višjo raven demokracije, ki še na volišču človeka sili v ustvarjalni premislek.

V mestnih občinah je namreč glasovati »za« pomenilo glasovati za odpravo sedanje občine in za njeno združitev z drugimi. V Rušah je glasovati »za« pomenilo glasovati za nadaljnji obstoj občine, »proti« pa, da se občina združi s štirimi mestnimi v eno. Najbolj dvoumno je bilo postavljeno vprašanje v Pesnici, kajti tam je glasovati »za« pomenilo glasovati za samostojno občino, »proti« pa samo po sebi še ni pomenilo glasovati za združitev z preostalimi.

Ljudje so namreč spraševali le, »ali ste za samostojno občino, ki ne bo več povezana s posebno družbenopolitično skupnostjo mesto Maribor«. »Kavelj« je v tem, da »proti« sicer logično pomeni, da so Pesničani za nadaljnjo povezanost »s posebno družbenopolitično skupnostjo mesto Maribor« – le da te skupnosti v prihodnje ne bo več! Z novo enotno mariborsko občino organiziranost na mestni ravni odpade.

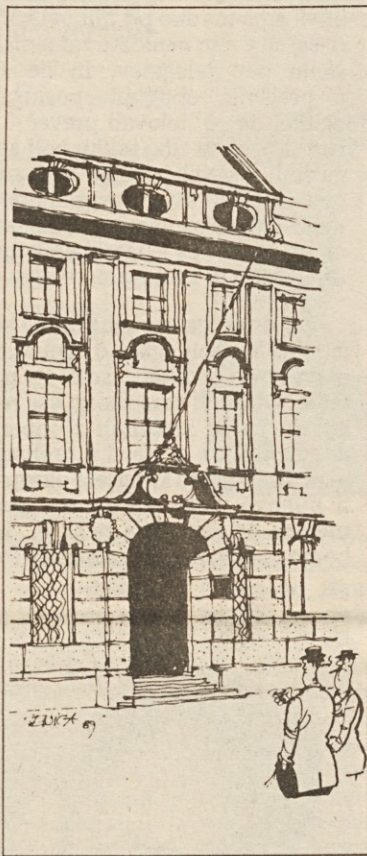
Na ta »kavelj« se zdaj Pesničani lahko s pridom obesijo, saj to, da niso glasovali za svojo samostojnost, zares formalno še ne pomeni, da so glasovali tudi za združitev v enotno občino. Pravzaprav bi bil potreben še en referendum, na katerem bi jih to tudi formalno vprašali.

Seveda ta logika deluje tudi v nasprotni smeri: nihče ni obča-

nov štirih mestnih občin na referendumu vprašal, ali so sploh za to, da se Pesnica in Ruše pridružita njihovi enotni občini. Torej bi formalnopravno tudi v tem primeru potrebovali še en referendum, na katerem bi se ljudje odločali, ali sprejmejo Rušane in Pesničane medse ali ne. Kolobocija na kvadrat!

## Funkcionarji brez prave volje

Zdaj mnogi trdijo, da so občinske strukture stvari namenoma tako zapletle oziroma so zgolj izrabile priložnost, da lahko same pripravijo referendum, ki naj bi odločal o njihovi odpravi – in so



skušali poskrbeti, da se to ne bi zgodilo.

To pa bi pomenilo, da jim pripisujemo naravnost genialno šahovsko daljnovidnost: organizirajo referendum, pa že vnaprej vedo, da bodo zmagali, tudi če bodo navidez izgubili. Veliko bolj je verjetno, da se jim je kratko malo »posrečilo« iz vsega skupaj napraviti takšno zmedo, in to predvsem, zato, ker niso imeli niti interesa niti volje niti znanja, da bi stvari temeljiteje pripravili. Človeško jih je mogoče razumeti, kajti le kdo bi se z vsem srcem zavzel, da bi samega sebe spravil ob (dobro) službo.

Nasploh je bilo zanimivo, kako se je v zadnjih mesecih, pred 10. septembrom, v mestu ohlajevalo ozračje, naklonjeno odpravi šestih občin. Potem ko je bila po lanski junijski stavki to še nekaj časa tema številka ena – razgrele so jo tudi ugotovitve iz tedanje raziskave mariborskega javnega mnenja, v kateri se je 80 odstotkov ljudi izreklo za vnovično združitev občin v eno – je nenadoma postalo o tem vse tiho.

Resda je posebna komisija vmes pripravljala gradivo za referendum in se odločila, da namesto ene občine ponudi volilcem različico s tremi. Toda vse pogostejši so bili nastopi posameznih občinskih funkcionarjev, ki so menili, da sedanja organiziranost navsezadnje sploh ni slaba. (Niso se seveda mogli izogniti ciničnim pripombam v javnosti, naveličani osemletnega čakanja, da bo šest občin »končno zaživelo«, češ, za vas funkcionarje, najbrž res ni slaba).

V dneh pred referendumom so najbolj nedvoumno nastopili funkcionarji Pobrežja, ki so odkrito agitirali, da njihova občina ostane, ker se bodo po njihovem mnenju interesi tega dela Maribora v eni občini spet izgubili in da bo tudi mesto kot celota imelo v republiki manjši vpliv (šest glasov pač več velja kot eden, so argumentirali).

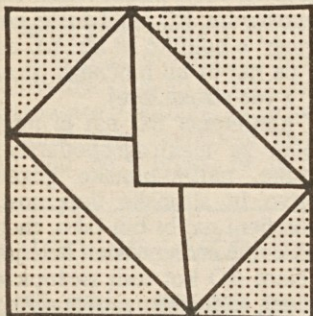
## Strah pred samostojnostjo

Še bolj odločni so bili v Pesnici in Rušah, kjer so poleg uradnih vabil na referendum ljudem prilagali tudi propagandno gradivo, v katerem so jih prepričevali, da se bo z večjo samostojnostjo kraj hitreje razvijal. Pravzaprav je bilo za vse v Mariboru nekoliko presenetljivo, da tam referendum ni uspel. To velja zlasti za Ruše, ki se nikoli niso posebno čutile kot sestavni del Maribora, so industrijsko močne in imajo zagotovo z dosedanjo občino malo slabih izkušenj, neprimerno manj kot prebivalci mestnega območja. A najbrž je ljudi predvsem prestrašilo, da samostojna občina pomeni dražjo upravo od sedanje, saj bi morala prevzeti vrsto opravil in z njimi vred uradnikov, ki so zdaj na ravni mesta.

Še bolj je to verjetno vplivalo na Pesničane, ki imajo že zdaj status nerazvite občine. (Dejstvo, da jih je splitski ekonomski inštitut v krvavoresni raziskavi razglasil za gospodarsko najuspešnejšo jugoslovansko občino v letu 1988, je večina na srečo sprejela samo kot dobro šalo in kot žalostno sliko ravni naše ekonomske znanosti). Čeprav so bili izidi v obeh občinah tesni: v Rušah jih je za samostojnost glasovalo 46,6 odstotka (proti 36,2 pa ostalih ni bilo na volišču), v Pesnici 45,4 odstotka (proti nekaj čez 40 odstotkov) je obojim le malo manjkalo do potrebnih petdesetih odstotkov. Tudi na takšnem izidu, sodeč po dosedanjih odzvih iz obeh občin, si nekateri funkcionarji še vedno obetajo, da bo poraz vendarle zmagal.

In prav zato v času, ko to pišem, še nisem povsem prepričan, da bo iz šestih občin res nastala spet ena sama. Ne samo da mora republiška skupščina na predlog vsake od dosedanjih občin sprejeti ustrezen zakon, temveč bo treba v teh dneh tudi v Mariboru razčistiti, kaj so ljudje sploh izglasovali.

Milan Predan



## PREJELI SMO

### Plače ne bi smele biti samopostrežno blago

Po svetu dobro vedo, kako se da zmanjševati inflacijo, pa to, kot kaže, pri nas nikogar ne zanima. Letos smo imeli priložnost poslušati dva znana svetovna ekonomista o vzrokih za inflacijo: Johna Gailbraitha in guvernerja Narodne banke Izraela Michaela Bruna. Oba sta dejala, da je vzrok za inflacijo nepravilna delitev dohodka oziroma neustrezni podjetniška in družbena poraba, ki presega ustvarjeni dohodek. Zato – pravi Bruno – je treba: doseči družbeni sporazum o znižanju plač, zmanjšanju dobička podjetij ter stroškov družbene nadgradnje. Tako so v Izraelu, potem ko je inflacija – po prvotnem znižanju od 1600 na manj kot 10 odstotkov – letos ponovno začela naraščati in se približevala dvajsetim odstotkom, znižali plače za 20%, povečali tečaj dolarja prav tako za

20% in odpustili 6000 državnih uslužbencev.

V zvezi s tem je zanimiv tudi primer iz Italije, kjer so letos plače naraščale za odstotek hitreje kot inflacija (8%:6%) in že so sprožili alarm. Sestali so se predstavniki sindikata in delodajalcev ter sklenili, da smejo plače povečati samo za toliko, kolikor znaša inflacija, torej za šest, ne pa za sedem odstotkov. Pa to pravzaprav še ni nikakršna inflacija, zlasti še če jo primerjamo z našo. Pri nas, ko dosega že 2500 odstotkov letno, pa se predsednik ZIS celo hvali s tem, da se osebni dohodki realno hitreje dvigujejo kot inflacija!

Pri nas so plače res že izredno nizke, vendar bi pri tolikšni inflaciji objektivno ne smele redno naraščati, temveč bi morale v najboljšem primeru realno ostati enake, če že ni mogoče dovoliti njihovega zniževanja. Poleg tega pri nas sploh nimamo sistema plač, kakršnega imajo – družbeno urejenega – po vsem razvitem svetu, s pomočjo družbenih pogodb med združenji sindikatov in delodajalcev. Pri nas imamo samopravno svobodno delitev dohodka in osebnih dohodkov, ki je pripeljala do nesmotrnega gospodarjenja z družbenimi sredstvi in do tolikšnih razlik v osebnih dohodkih med enakimi kategorijami delavcev, da to postaja ne samo ekonomski, temveč tudi politični problem. Ker v sistemu družbene lastnine ni nosilca interesa za dobiček – prav vsi samoupravljalci se skupaj z vodstvom zavzemajo predvsem za plače – si v podjetjih, ki imajo kakršen koli mono-

političen položaj, delijo pretirano visoke plače, ne da bi se seveda s tem racionalnost gospodarjenja kaj prida povečevala. Pri drugih, ki toliko denarja nimajo, pa zaradi tega štrajkajo in se pogrezajo v izgube. Tako imajo, na primer v nekaterih podjetjih celo snažilke in navadne administratorke večje plače kot v drugih – zlasti proizvodnih podjetjih – inženirji.

Glede dobička v gospodarstvu že tako vemo, da ga pravzaprav ni več, saj so po letošnjih polletnih rezultatih izgube večje kot akumulacija neizgubarenjev. Pa še ti rezultati niso zanesljivi, saj skoraj povsod ugotavljajo, da obračunski sistem omogoča prikrievanje izgub in s tem prikazovanje namišljenega dobička. Tako v gospodarstvu ni več kaj vzeti, da bi s tem denarjem plačevali ceno za znižanje inflacije, kot je svetoval g. Bruno. Pa ne samo to: gospodarstvo mora plačevati še pretekle zunanje in notranje dolgove, nepokrite izgube, tečajne razlike ipd., pa še lastnih obratnih sredstev nima dovolj (90% posojila: 10% lastnina), kar vse je treba poravnati iz lastnega ustvarjenega dohodka. Kako potem zmanjševati inflacijo z zniževanjem dobičkov podjetij, ki ne samo da jih ni več, temveč je treba še več akumulirati, da bi poravnali prejšnje lastne in sistemske grehe?!

Ostanejo tako le še stroški za vsemože družbene službe, s katerimi bi morda lahko plačali ceno za znižanje inflacije. Toda ker se ta bliza skoraj polovici izplačanih osebnih dohodkov, bi morali tudi stroške za družbene

službe znižati najmanj za toliko – če so neto osebni dohodki približno enaki vsem družbenim prispevkom, davkom, carinam ipd. To pa seveda pomeni, da bi se moral skoraj za polovico zmanjšati obseg vseh družbenih služb, od državne uprave na vseh ravneh (občine, republike, zveza) do raznih sisov, zdravstva, šolstva in kulture, pa še kaj podobnega, če resnično hočemo znižati stroške družbene rešije. To pa seveda pomeni prav toliko manj za poslenih delavcev v teh službah. Kdo bo, na primer, po izraelskem vzorcu zniževanja stokrat manjše inflacije kot je zdaj naša, odpustil 42.000 državnih uradnikov – če pa vemo, da je pri nas petkrat več prebivalstva kot v Izraelu?! Samo zniževanje družbenih prispevkov, kot je pri nas v navadi govoriti, nič ne pomeni, če se hkrati z nižjimi prispevki ne odpusti tudi ustreznega števila zaposlenih delavcev v družbenih službah, pa seveda še kaj drugega, kar bi za polovico zmanjšalo obremenitev gospodarstva s prispevki in davki. Samohvala predsednika zvezne vlade, da je uspel znižati državni proračun za nekaj odstotkov, je le kaplja v morje primanjkljajev, ki nas bremenijo in povzročajo tolikšno inflacijo.

Kdo bo tak protiinflacijski program izvedel v naši državi oziroma ali ga je objektivno – da ne govorim tudi subjektivno – sploh mogoče izpeljati; na to vprašanje naj odgovorijo tisti ljudje, ki so nas v tak položaj pripeljali. Žal je nekaj najbolj odgovornih za to že pokojnih, toda nekaj jih je še živih, pa jih le pov-

prašajmo. Prav njihova tako imenovana »teorija« delitve, ki nima niti v pravi marksistični ekonomski teoriji niti v praksi sodobnega razvitega gospodarstva nikakršne podlage, nas je od leta 1961 sem, odkar je bila vgrajena v naš samoupravni ekonomski sistem, pripeljala v ekonomski in s tem seveda tudi politični propad.

Žal se tega krutega dejstva vse doslej tudi Zveza komunistov Slovenije ni zavedla. In tako – namesto da bi se z vsemi silami uprla proti nadaljnemu razglašanju te »teorije« kot bistva samoupravljanja – nekritično podpira povsem isto »teorijo« delitve predsednika Zveznega izvršnega sveta, ki temelji na svobodni delitvi dohodka in osebnih dohodkov kot – sedaj – menda podjetniško tržnem principu. Toda v razvitem tržnem svetu, s katerim se mi lahko primerjamo, imajo obvezne družbene pogodbe med sindikati in delodajalci (med njihovimi združenji, ne pa znotraj posameznih podjetij!) o delitvi dohodka, to je o plačah za posamezne, natančno določene kategorije zaposlenih delavcev, na kar pa vsi – ekonomisti in politiki – pozabljajo ali pa sploh nič ne vedo. Delitev dobička na morebitni delež delavcev pa je večji del prepuščena lastnikom, ki v svojem interesu tudi pri tem skrbijo za čim večji svoj dobiček, ne pa za čim večje splošno razdeljevanje dobička – tako kot pri nas. Zato pri nas svobodne delitve dobička sploh ne morejo biti, saj nimamo niti lastnika, ki bi zanj skrbel, niti – namesto njega – v obstoječem

samoupravnem sistemu ni nikogar, ki bi opravljal to, za obstoj vsakršnega ekonomskega sistema tako pomembno ekonomsko funkcijo. Prav zato se sleherno svobodno razdeljevanje dohodka in osebnih dohodkov mora (objektivno) spremeniti v samopostrežno razdeljevanje plač brez vsakršnega interesa za podjetje in družbeno lastnino. Tega vprašanja pa ne rešuje trg, kot misli »tržna vlada«, temveč le objektivno ustreza organizacija družbene oblike lastnine. Vsega tega naša zvezna vlada »ne ve«, skupaj z njo pa tudi ne naša Zveza komunistov.

Da ne bo potrebna nespornost, še tole: naj nihče ne misli, da sem po vsem tem, kar govorim o delitvi dohodka, zagovornik zamrzovanja osebnih dohodkov. Nikakor ne, zato pa sem že skoraj tri desetletja bojevnik (dobesedno!) za obvezno in konkretno družbeno usmerjanje delitve dohodka in osebnih dohodkov s pomočjo družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov panog. Takšne družbene dogovore (pogodbe) imajo namreč v vseh razvitih kapitalističnih državah – torej v pravem tržnem gospodarstvu – kot družbene dogovore med zainteresiranimi stranmi. Vendar to ni nikakršna »dogovorna« ekonomija, kot takšno obliko razpletanja navzkrižnih objektivnih interesov raznih družbenih slojev pri delitvi dohodka in osebnih dohodkov nekateri pri nas radi imenujejo in s tem njene zagovornike proglašajo za nasprotnike tržnega gospodarstva.

Zvonimir Tanko, Ljubljana



Kakšna naj bodo javna podjetja

**SPREMINJAMO OBLIKO,  
VSEBINE PA NE**

Potem ko smo s tako imenovano svobodno menjavo dela, ki nikoli ni bila nobena menjava, kaj šele svobodna, do skrajnosti zameštrali javne državne funkcije, tudi zdaj, ko je zakon o podjetjih vpeljal pojem javnega podjetja, nič ne kaže, da bi se ta vozil kaj hitro, predvsem pa učinkovito razpredel. Zagata seveda ni nova, dotika pa se glavnega vprašanja pri graditvi modela tržnega gospodarstva: tako imenovane operacionalizacije družbene lastnine. Prišlo je tako daleč, da zdaj že vsak zase, ne glede na naravno ali poglavito funkcijo gospodarske organizacije, razmišlja in celo vloga konkretne poteze, ki naj bi mu pomagale iz te godlje. Tako smo na nekem posvetu pred kratkim lahko slišali, da so se delne operacionalizacije družbene lastnine v Luki Koper lotili tako, da so v svojih delavcem prodali del poslovnega sklada in iz njih naredili neke vrste interne in socialistične delničarje. Nekdo, ki sicer ni imel nič proti takšni operacionalizaciji v Luki, se je ob tem zelo resno vprašal: »Bomo zdaj tudi neko elektrarno kot kapitalno intenzivno energetska napravo in strateški objekt razprodali šestim delavcem, ki v njej delajo?»

Zanimivo je, da so na posvetu o zasnovi našega javnega podjetja pred dnevi v slovenski skupščini (gradivo zanj je pripravil dr. Janez Šinkovec) ugotavljali podobne absurde in ob njih zgolj lahko ne ugotovili, »da so tam, kjer so se še spremenili v navadna podjetja, ravnali napak«. Zakaj so tako ravnali pa je mogoče še najbolj prepričljivo odgovoril predstavnik ZSMS Janez Kopač, ki je ugotovil, da so »čas prehitevali tisti, ki jih vznemirja zakon o podjetjih«. Po njegovem mnenju gre vzroke za takšno ravnanje iskati v političnem boju, ki se odvija prav na transformaciji lastnine. Odveč je seveda poudarjati, da gre v večini

takšnih primerov zgolj za trdovratno vztrajanje pri konceptu družbene (ne)lastnine, ki omogoča socialistični birokraciji ribariti v kalnem oziroma ji ponuja poglavite vzvode njene oblasti. To pa je razlog več za ugotovitev, kako nujna bi bila v tem času velika jugoslovanska operacija, s katero bi iz nelastnine dobili lastnino kot tudi za to, da za kaj takšnega v Jugoslaviji očitno še ni vsesplošnega političnega konsenza. O tem zelo jasno govori skupna seja komisije predsedstva CK ZKJ za družbenoekonomske odnose in delovne skupine za pripravo dokumentov o gospodarski reformi za bližnji partijski kongres, kjer so se prav ob tem vprašanju najbolj lomila kopja. Medtem ko se je, na primer Zoran Popov zavzel za to, da se končno otrremo zablod in jasno povemo, da je titular družbene lastnine lahko samo država, pa se je vodja delovne skupine za izdelavo dokumentov in član predsedstva CK ZKJ Stanko Radmilović vsaj v tem pogledu izkazal kot ortodoksn kardeljavec. Ponovil je staro retorično dilemo, »da se mora ZKJ tudi v tem

dokumentu opredeliti, za kakšno družbo se zavzema in bori ali za bogato, učinkovito in demokratično ali za bogato, učinkovito, demokratično in socialistično družbo. Če je komu ušla ta pojmovna distinkcija, potem je treba reči, da gre za to, ali bo ZKJ vztrajala pri izrecni opredelitvi graditve socialistične družbe«. Čeprav ni bilo jasno, v čem je »večja kakovost« te druge družbe, kot se je pronicljivo vprašala Ekonomska politika, je Radmilović kljub temu razložil, v čem je njegova »diferenca specifična«. »Opuščanje pojma socializem bi pomenilo, da se implicite opuščata družbena lastnina in samoupravljanje ter da se opredeljujemo za privatizacijo, ki na srednjo ali daljšo dobo pomeni izključno zasebno lastniško družbo brez samoupravljanja, temveč zgolj s participacijo.«

Ali to pomeni, da bi moralo tudi naše javno podjetje še naprej ostati v družbeni lasti? Če bi pritrtilno odgovorili na vprašanje, potem bi se skupaj z Radmilovićem in z vsemi tistimi, ki so na vrat na nos pohiteli z odpravljanjem sisov, znašli v nepremostljivi kon-

tradiciji. Tembolj, če vemo, da so bili na tem področju prav sisti tisti zunanji izraz oziroma forma samoupravljanja in družbene lastnine. Po vsem tem se je verjetno zelo upravičeno vprašati, za kakšno gospodarsko prenovu oziroma socializem se zavzemajo v Srbiji?

Vse bolj očitno torej postaja, da pri rešitvi tega vprašanja, ki zadeva samo bistvo gospodarske prenovne in uspešnega uveljavljanja tržnega gospodarstva, ni pričakovati velike pomoči od najvišjega partijskega organa v državi. To pa nam lahko govori samo nekaj, in sicer, da bo moral Marković (verjetno že v najkrajšem času) priti s predlogom za to operacijo kar naravnost v skupščino SFRJ ter v medijskem in še kakšnem pogledu aktivirati jugoslovanske reformne sile kot sile pritiska.

Glede na takšen položaj seveda ne preseneča, če so se na omenjenem skupščinskem posvetu gibali v začaranem krogu in ostali brez odgovorov na poglavita vprašanja. Že res, da bodo javna podjetja po zakonu o podjetjih ustanovljale družbenopolitične skupnosti, vendar na posvetu niso znali odgovoriti, kdo bo pravni naslednik sisov, kakšni bodo vložki in pravice starih in novih ustanoviteljev.

Popolnoma nepotrebne zagate. To pa samo zato, ker v Jugoslaviji očitno še ni dozorel tisti čas, v katerem bi se bilo moč vsaj pri javnem podjetju zakonsko posloviti od koncepta družbene lastnine in prav tako določiti, da je to podjet-

je vsaj v prvi fazi preprosto državna last, se pravi državno podjetje. To, da so razvite države v svoja javna podjetja spustile tudi zasebnike, da so se jim na posameznih sektorjih razvila mešana podjetja itd., to je že drugo vprašanje, ki zadeva (ne)učinkovitost njihovih javnih podjetij. In če smo že pri skupščinskem posvetu in »pametnem razmišljanju«, za katerega so se zavzeli na njem, velja reči, da je to pametno tudi pri nas šele od tu naprej in da šele od tu dalje lahko razmišljamo o »državi kot partnerju in ne kot patronatu v takšnih podjetjih«.

Vse torej kaže, da gre za zdaj spričo nedorečenih stvari glede (družbene) lastnine tudi pri koncipiranju javnega podjetja bolj za spremembo forme kot pa njegove vsebine (naslov v Delu: O javnih podjetjih za zdaj še vrsta popolnih neznank, je zelo zgovoren) kot tudi, da o kakšnem resnem uveljavljanju tržnega gospodarstva ne more biti govora, dokler se v slehernem podjetju (ne glede na njegovo lastninsko naravo) ne bo zelo jasno vedelo, kdo v njem je dolgoročno zainteresiran za maksimiranje akumulacije. To pa v javnem podjetju gotovo niso delavci, ki težijo bolj k delitvi te akumulacije, temveč je lahko le država. Vse drugo so lahko še naprej naše fiksne ideje in največje možne zablode, kot je to na seji omenjenih partijskih komisij v Beogradu imenoval Zoran Popov.

Ivo Kuljaj

**TRŽENJE KOT EDINA  
PRIHODNOST**

Odločitev o trgu in tržnem ravnanju vseh nas, še posebej pa podjetij na naših in tujih tleh, je stara že nekaj let. Še največ se je o tem govorilo in pisalo letos, konaj bi novi zakon o podjetjih prinesel svežino v tržno delovanje. Res pa je, da so podjetja na ta preobrat različno pripravljena. Eden izmed dejavnikov pripravljenosti na tržno delovanje je tudi

marketing. Marketing ali trženje, kot ga nekateri prevajajo, lahko opišemo z besedami **Philipa Kotlerja**, znanega ameriškega strokovnjaka na tem področju: Trženje je znanost in umetnost, kako pridobiti in zadržati kupca in dobiček, tako da so porabniki zadovoljni. To znanost in umetnost v Združenih državah Amerike poučujejo že skoraj 80 let, pri nas pa

si le (z redkimi izjemami seveda) utira pot v mišljenja in odločitve gospodarstvenikov.

Da bi vsaj malo zmanjšali zaostanek za razvitim svetom in da bi se začeli tudi trženjsko vesti, sta jugoslovanski časopis za trženje in tržno komuniciranje **Media marketing in Gospodarsko razstavišče** v Ljubljani pripravila prvo srečanje ponudnikov in porabnikov tržnih storitev, materiala in opreme **Marketing Klub 89**. Ta je potekal od 11. do 15. septembra na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, na njem pa je sodelovalo 60 razstavljalcev iz Jugoslavije in tujine. Ti so na izjemno lepih in domiselno okrašenih razstavnih prostorih prikazali svojo bogato paleto ponudbe, ki sega od opremljanja prodajnih prostorov, foto, audio in video storitev, oblikovanja propagandnih sredstev, snovanja tržnih in propagandnih akcij, tržnih raziskav do organizacije kongresov, srečanj in vsega, kar spada v uspešno tržno storitev. Skratka, vse za trženje na enem mestu.

Sam sejem ni bil odprt za širšo javnost, temveč je bil namenjen samo za profesionalce, strokovnjake in interesente, ki so bili pripravljene plačati visoko ceno vstopnic (1 dan 300.000; 5 dni 1.300.000 dinarjev). Zato je sejem ohranil strogo poslovni značaj, s tem pa so tudi omogočili normalen potek marketinškega foruma. Ta je potekal v okviru Marketing kluba, na njem pa so udeleženci predstavili svoj način uporabe trženja v konkretnih primerih. Tako je Teniški sklad Slovenije predstavil športno trženje, predstavnik Radia Študent je govoril o možnostih radia v ekonomski propagandi in Varianta je prikazala svoj način političnega trže-

nja. Seveda brez sodobne tehnologije tudi ni šlo. Predstavljene so bile računalniške zmogljivosti in njihova uporaba v trženju. Na okroglih mizah, na katerih so sodelovali tudi gostje iz tujine, pa so skušali odgovoriti na mnoga vprašanja v zvezi s podjetništvom in o uporabi sejmov, designa ter industrijskega oblikovanja v trženju. V bistvu pa so se vsi pogovori sukali okrog osnovnega vprašanja: kako uporabljamo trženje pri nas.

Marketing Kluba 89 v Ljubljani se je udeležil tudi **Feri Horvat**, zvezni sekretar za ekonomske odnose s tujino. V pozdravnem govoru, ki ga je imel v ponedeljek na otvoritvi srečanja, je poudaril, da bo z novimi spremembami v razvojni politiki trženje postalo nujni, sestavni del poslovanja vsakega podjetja. Brez njega ne bo mogoče zagotoviti učinkovitega razvoja in poslovanja, usmerjenega na svetovni trg. Zato, je še dejal **Feri Horvat**, vidi velik pomen v Marketing Klubu, saj spodbuja, izobražuje, ustvarja tekmovanje in podjetništvo. To pa lahko predstavlja pomemben prispevek na poti naše družbe iz krize, na poti v sodobno Evropo in sodobni svet.

V čem je torej pomen Marketing Kluba 89! To je bilo prvo profesionalno sejemsko srečanje z vsemi strokami, ki se ukvarjajo s trženjem. Videli smo lahko vse, ki kaj pomenijo v trženju. Pohvaliti velja tudi zelo profesionalno pripravo srečanja, saj so izdali priložnostni katalog z vsemi potrebnimi informacijami o sejmju, natisnili so rokovnik za udeležence, deloval je tudi tiskovni center, vsak dan pa je izšel informativni sejemski bilten. Vse to pomeni novost vsaj pri nas. Poleg vsega tega pa je imel Marketing 89 še eno globljo željo, da bi trženje končno dobilo tisto mesto, ki mu pripada. Ali je v tem uspel, je težko reči, vendar je to le spodbuda vsem tistim, ki so doslej z nezaupanjem gledali na trženje.

Robert Pekljaj





Če primerjamo načelne izjave vodilnih slovenskih in srbskih politikov, ki naj bi v najbolj zaostrenih oblikah izrazili te razlike (npr. izjave Milana Kučana in Slobodana Miloševića), lahko z velikim presenečenjem ugotovimo, da v najbolj pomembnih vprašanih razlik ni, pač pa je v njih moč najti naravnost izjemno skladnost. Eni kot drugi soglašajo s tem, da z administrativnim vodenjem gospodarstva ne gre in da je treba preiti na tržni sistem; da je prvi pogoj za rešitev gospodarske krize prenova političnega sistema, ki mora biti demokratičen in politično pluralističen; da je treba zagotoviti volilni sistem, v katerem bo mogoče nastopati z več kandidati z različnimi pogledi na politična in družbena vprašanja; da je treba postaviti neodvisno sodstvo; da je birokratizem eden glavnih vzrokov za krizo; da je večstrankarski sistem za našo državo nesprejemljiv; da mora biti Jugoslavija enoten gospodarski prostor; da je treba o najpomembnejših vprašanih v državi odločati s soglasjem itd., predvsem pa o samem najbolj temeljnem vprašanju — da je v interesu vseh republik in vseh jugoslovanskih narodov, da Jugoslavija obstaja, preoblikovata pa jo moramo vsi skupaj, predvsem enakopravno. Eni in drugi trdijo, da stojijo odločno na poziciji socializma, da so komunisti, vendar so za socializem, ki naj bo demokratičen, ukrojen po meri človeka, za socializem blaginje torej, ne pa revščine.

Zato pa se pojavijo razlike takoj, ko gre za konkretizacijo teh pogledov. Še najbolj jasne so v ocenah ekonomistov, ki najpogosteje nastopajo v javnosti.

### Glavni kamen spotike je (družbena) lastnina

Najgloblje so te razlike v pogledih na vlogo lastnine v naši družbi. Ali naj še ohranimo (krepimo) družbeno, ali še kakšne druge? Katere?

Ko je »Mikuličeva komisija« začela reformo, še ni bilo jasno, da ne gre le za klasičen poskus prenovе socialističnega gospodarstva, s katerim naj bi povečali njegovo učinkovitost in kakršne smo poznali že prej. Šele ko so »reformatorji« načeli problem lastnine in bolj ali manj priznali, da je temeljni razlog neučinkovitosti socialističnih gospodarstev prav oblika lastnine, je postalo jasno, da gre za mnogo več. Pri tem pa se je takoj stavilo vprašanje, kaj narediti z njo?

O vlogi družbene lastnine pravi dr. Jože Mencinger naslednje:

— Morda pa na vprašanje, kam z družbeno lastnino, sploh ne bo treba odgovarjati, saj kaže, da bo razgrajena, še preden bomo rešili zadrego Aškerčevega mejaša. Razgrabili jo bodo najbolj »podjetni in iznajdljivi«. To ne bo težko. Nacionalizacije, ekspropriacije, kolektivizacije, agrarne reforme in drugi nasilni odvzemi zasebnega premoženja so močno omajali veljavo mnogih moralnih norm, ki so se jih držali eksploatirani eksploatatorji. Razmejitve med družbenim in privatnim so v štiridesetih letih »kraje« družbenega premoženja s posojili, s plačili za nedelo in s podobnimi stvarmi povsem zakrite. Manjka nam tudi zakonodaja, ki bi družbeno lastnino varovala pred »podjetneži«, ki bi, na primer, preprečevala raznim komercialistom ustanovljati zasebna podjetja kar tako — da s seboj vzamejo še poslovne zveze. Res pa je tudi, da družbene lastnine pred njenimi »lastniki« sploh ni mogoče varovati drugače kot tako, da jo spremenimo v državno.

Če smo družbeno lastnino »kradli« že doslej, se pojavlja vprašanje, kaj v to sploh prinaša reforma? Predvsem to, da poleg dosedanjega prelivanja produktivnega družbenega premoženja v neproduktivno zasebno omogoča še prelivanje produktivnega družbenega v produktivno privatno. To pa je pravzaprav manj škodljivo kot prvo, odpira pa naslednje vprašanje... Ker mora imeti trg prodajalce in kupce, ki

Ukrepi vlade padajo na neplodna tla

# LASTNINA MORA IMETI GOSPODARJA

so bili oziroma ki bodo postali lastniki tistega, kar se prodaja in kupuje, je očitno, da za trg kapitala in dela potrebujemo lastnike kapitala in lastnike dela. Če pa imamo lastnike kapitala, se uveljavijo tisto, kar imenujemo »kapitalski odnos«, pa naj se še tako sprenevedamo, da ni tako. Nič torej ne pomaga govorjenje o »novem socializmu«, o »socializmu po meri človeka« in podobno, saj je socializem definiran kot družbena ureditev, v kateri ni zasebne lastnine proizvodnih sredstev. Ureditve, ki uveljavlja lastninski pluralizem, res ni mogoče imenovati socialistična. Posebno ne, ker bi zaradi večje učinkovitosti drugih lastninskih oblik, na katere se opirajo reformski upi, družbena lastnina prav hitro iz prevladujoče postala obrobna. Tako pa pridemo do pravzaprav edine trditve, to je, da so vsi poskusi takšne prenovе socialističnega gospodarstva, da bi postalo ekonomsko učinkovito in ostalo socialistično, obsojeni na neuspeh; takšno gospodarstvo bo ali prenehalo biti socialistično ali pa bo ostalo neučinkovito.

### Ali bo zvezna vlada zdržala

Po mnenju tega in še drugih ekonomistov je torej prav veljavna lastninska podlaga našega »samoupravnega« sistema glavni krivec za njegovo ekonomsko neučinkovitost in tako tudi za hiperinflacijo.

Dr. Bogomir Kovač pravi o tem: Ekonomski boj proti inflaciji zahteva najprej politični konsenz, kakšen ekonomski razvoj in ekonomski sistem si pravzaprav sploh želimo in kdo bo v prvem krogu plačal »inflacijski davek«, ki ga bodo zahtevali protiinflacijski ukrepi. In tu je očitno jedro spora in osrednja ekonomska ost politizacije o vladni odgovornosti za jugoslovansko krizo.

Sedanji politični napadi na vlado predvsem s srbske strani (inflacija, klirinški izvoz, kmetijstvo in socialna beda so najpogostejši

povodi za kritiko) so očitno del globalne srbske politične strategije, podobno kot je obrambna in prizanesljiva drža Slovenije in kritika vlade iz Hrvatske predvsem nasprotovanje prvim. Pri Srbih gre očitno za politično strategijo osvojitve vseh temeljnih vzvodov jugoslovanske politike v imenu globalnih strateških srbskih interesov: partija naj bi klonila na izrednem kongresu, skupščina ob napovedanih novih spremembah prenovе federacije in vlada s sprožitvijo vladne krize in njeno zamenjavo. Obstoje vlade v vroči politični jeseni tako ne bo toliko odvisen od njenih politično ekonomskih sposobnosti kot od delitve politične moči ob njej, in s tega vidika bi pomenila vladna kriza in njen morebiten padeč predvsem politični poraz za slovensko in hrvaško politično vodstvo in bistveno prerazdelitev politične moči v korist Srbije.

### Doslej predvsem blažilni ukrepi

Ne glede na takšno relativno ugodno oceno in prepričanje dr. Bogomira Kovača pa se kritike na račun zvezne vlade vendarle množijo. Večina kritikov misli, da je dosedanje delo vlade v zvezi z inflacijo zaradi več vzrokov neuspešno — tudi če upoštevamo institucijske omejitve. Pripombe bi zlasti lahko imeli v zvezi s pričakovani, da bodo spremembe v gospodarskem sistemu zmanjšale inflacijo, zaradi česar do mnogih ukrepov, ki bi lahko bili uspešni v prvih mesecih letošnjega leta, ni prišlo. Tako ni bil izkoriščen ugoden položaj za preobrat, ki se je ponujal do konca lanskega leta, ko so bili izčrpani inflacijski pritiski uravnavanja relativnih cen po njihovi junijski odmrznitvi. Drugič, ZIS se je vnaprej odrekel politiki dohodka, brez katere v sistemu, v katerem ni »naravnega sovražnika« njihove rasti, ni mogoče stabilizirati gospodarstva. Tretjič, sedanji ukrepi, preračunani na prepreče-

vanje vgrajevanja pričakovane prihodnje inflacije v tekoče cene, kot sta npr. prepoved vračunavanja stroškov financiranja v ceno, prepoved uporabe čekov za kreditiranje ipd., so bolj malo koristni v splošnem pravnem neredu in ob premalo omejevalni denarni politiki ter od 30 do 40 odstotkov mesečno povečevanih osebnih dohodkov. Nekateri ukrepi, kot so npr. intervencije z blagovnimi rezervami, so bili nepotrebni ali pa zgrešeni, tako da ni prišlo niti do majhnih ugodnih ekonomskih in socialnih učinkov. Zadnje dni je ZIS končno začel napovedovati sveženj ukrepov proti inflaciji. Zdaj še ni povsem jasno, kaj bo vseboval, težko pa se je znebiti vtisa, da želi ZIS z napovedjo ostrih ukrepov v zvezi z denarjem in posojili ustreči predvsem vse glasnejšim protestom v javnosti zaradi nebrzdanega divjanja cen. Za to dejanje pa je v glavnem krivo tiskanje denarja.

### Zvezni proračun — sod brez dna

Ali je bil zvezni proračun — kot smo lahko prebrali v tisku — nedavno res zmanjšán? Kako je to možno trditi, če je NBJ 31. marca od federacije terjala 92.000 milijard din, v istem trenutku pa ji je od nje prispelo v plačilo 513 milijard? Načrtujejo celo, da se bo letos vsota posojil, s katerimi se zadoljuje federacija, povečala s 1545 na 10.659 milijard dinarjev. Proračun je sicer formalno zmanjšán, porablja pa se znatno več. Denar se še naprej tiska za potrebe države, zunaj dejanskega nadzora javnosti. Verjetno je odveč poudarjati, za kakšno reko »sive emisije« gre.

Če mora NBJ popuščati pred takšnimi zahtevami in pritiski, potem je jasno, kdo dejansko narekuje igro in koliko je zamisel o neodvisni monetarni oblasti v sedanjih razmerah čista utopija. Iz primarne emisije prihajajo ogromne vsote denarja, veliko pa ga je »ustvarjenega« z internimi ustnimi dogovori in na druge načine, ki so daleč od zakonitosti. Dolžniki pogosto pravočasno ne vračajo niti glavnice niti ne plačujejo obresti, medtem ko država kratkoročna posojila spreminja v dolgoročna ob smešno nizkih obrestnih merah. Da bi vse to financirali, se stalno povečujejo obvezne rezerve poslovnega bančništva pri NBJ, s čimer se ves račun — med drugim tudi skozi razlike v višini obresti — sproti zvrtača na gospodarstvo. Po neki oceni je deficit javnega sektorja za lansko leto dosegel vsoto, ki ustreza približno 80 % družbenega proizvoda države. Če to primerjamo z izkazanimi 7 % tekočih izgub gospodarstva, potem postaja jasno, da inflacijo podpihuje predvsem država.

Kaj šele zunanje finance! Če je treba na osnovi meddržavnih pogodb izplačati podjetja, ki izvažajo na klirinško področje, v menjava pa se na naši strani pojavi suficit, potem to mora nekdo pokriti. Emisija je edini vir za to, kar pomeni, da se odpira še eden izmed ventilov inflacije. O tem »vemo skoraj vse«. K rasti inflacije pa po istih ali podobnih mehanizmi prispevajo tudi neporavnani dolgovi s konvertibilnega področja. Konec lanskega leta je šlo za 1,5 milijarde dolarjev dospelih, vendar neporavnanih dolgov naši državi.

### Bodo prišle vse karte na mizo?

In kaj mora Marković storiti, da ne bodo dogmatske sile ponovno

zmagale in »rodile« podobnega monstuma inflacije? Prvo je vprašanje, ki ga mora Marković na skupščini postaviti jugoslovanski javnosti, namreč ali se dejansko želi iztrgati iz krempelj birokratsko-voluntarističnega sistema in zgraditi »novi socializem«.

Če bo jugoslovanska javnost Markoviću ponovno odgovorila, da želi »novi socializem«, potem to pomeni, da je treba dati vsebinskega koncepta vlade vso podporo ali drugače povedano, ni prenoviti, zlasti ne takšne, kot si jo zamišlja Marković, brez političnega konsenza vseh: nacionalistov, liberalcev in komunistov.

Možnosti Markovića so, po mnenju komentatorjev skupščinskega dogajanja minimalne. Če želi iz tega minimuma izvleči maksimum, mora najprej povedati jugoslovanski javnosti, kdo hoče samo po 150 dneh trajanja mandata zrušiti njegovo vlado. Ali ima Marković toliko poguma, da bo skupščini SFRJ postavil tudi vprašanje, zakaj Srbija (enotna) ruši ZIS?!

Bistvo kampanje birokratov »antibirokratske revolucije« je, da se protiinflacijski program Markovićeve vladi podtakne kot kukavičje jajce. V trenutku, ko poskuša ZIS speljati velik podvig in popolnoma spremeniti model socializma, mu očitajo blago stališče do inflacije. To bi lahko primerjali z vlado, ki se ukvarja z izumitvijo letala za polet na luno in z organiziranjem življenja na njej, njeni politiki in državljeni pa se razburjajo, da je v mestnem prometu vsak dan gneča in da je največ treba to urediti.

Vse to pa nikakor ne pomeni, da je treba inflacijo pustiti, da gre, kot gre, in da Marković ni napravil tudi napak v svojem programu, predvsem metodoloških. Kajti spremembe po delih prinašajo več škode kot koristi. Na primer: sprostiti cene in OD brez vsakršnega nadzora, ob hkratnem dopuščanju finančne nediscipline podjetij in možnosti njihovega obstoja tudi ob izgubah, je za gospodarstvo neke države samomorilska poteza. Torej Markovićeve vladi ne moremo oprostiti dela krivde za visoko inflacijo.

Kljub temu pa so največji krivci zunaj nje. In že tu mora biti drugi del Markovićevega obračanja na jugoslovansko javnost. Z argumenti, ne s čustvi, mora delegatom povedati, koliko državo stane vrzel, ki jo je v konceptu ZIS povzročila skupščina SFRJ. Tu gre predvsem za prestavljanje datuma odprave menic, zavračanja predloga vlade, da imajo obveznosti do dobaviteljev prednost pred izplačilom OD itd. S takšnim ravnanjem se je zvezna skupščina postavila na stran tistih, ki dejansko preprečujejo spremembe, torej upajo, da bo ta »novi socializem«, če že mora priti, prišel vsaj kasneje. Je pa tudi res, da poskuša Marković priti v »novi socializem« s staro državno administracijo in s staro tehnično pisanja gradiv...

### Lastnina — preizkusni kamen vseh reform

Naj ocenjujemo sedanje razmere v državi tako ali drugače, dejstvo je, da prav naš odnos do lastnine pomeni preizkusni kamen za vso našo družbeno preobrazbo. V javnosti vse bolj prevladuje zahteva po vpeljavi pluralizma lastninskih oblik — privatne, družbene, kolektivne, mešane in javne lastnine, kakor tudi za njihovo enakopravnost in medsebojno konkurenčnost. Zagotovljena naj bo pravica svobodnega gospodarskega delovanja ne glede na lastnino na vseh gospodarskih področjih, razen v primerih, ko bi takšna dejavnost lahko ogrozila varnost življenja in okolja in siromašila kakovost življenja. ZK Slovenije se zavzema za neomejeno rast zasebne lastnine. Zasebna in družbena lastnina naj zavzameta takšno mesto, kakršnega zmoreta doseči v konkurenčni tekmi gospodarske uspešnosti. Ali je takšna pot prava in edina, lahko pokaže še le čas.

Vinko Blatnik





## MARATONSKA STAVKA SEVNIŠKEGA BETONA

V torek, 5. septembra ob 13. uri je začelo stavkati od 60 do 65 delavcev 125-članskega tozda Gradbeništvo v Sevnici zasavskega Betona. V ponedeljek, 11. septembra, še vedno niso delali, čeprav so postavili Stavkovni odbor na čelu s predsednikom Stankom Blagojevičem. Niso delali na gradbiščih sevniškega hotelsko-trgovskega centra, Mercatorjevi hladilnici na Blanci in KPD Dobu pri Mirnu.

Prejšnji petek se je v Zagorju sestal tudi osrednji delavski svet in gladko zavrnil zahteve sevniških delavcev. O tem in vsem drugim je tekla beseda na posebnem sestanku vodstva tozda, stavkovnega odbora, kolektivnega poslovodnega organa iz Zagorja, sestanka se je udeležil tudi sekretar občinskega sindikalnega sveta Košar in predsednik komiteja za družbeni razvoj pri IS sevniške občine Jože Kovač. Sestanek je bil izredno mučen in dolg. Stavka, sevniški tozda Betona je nasploh rekorder pri tem, je bila maratonska za to občino. Vmes je bila delovna sobota, tako da potemtakem niso delali od torka do vključno ponedeljka. V krizi, v kakršni je gradbeništvo, je to hud udarec. O odgovornosti je razpravljalo tudi predsedstvo občinskega sindikalnega sveta. Nesprejemljivo je bilo predvsem to, kar jim je sekretar občinskega sindikalnega sveta Košar tudi povedal v brk, da so kljub sprejetim stavkovnim pravilom zavračali delo, zato je upravičeno vprašal, kaj je še zadaj. Mimogrede, o stavki je poročala tudi beograjska Borba.

Rdeča nit, ki se je vlekla skozi večurno razpravo, je predvsem slaba obveščena in medsebojno nezaupanje. Direktor sevniškega tozda Karel Makari jim je nekajkrat ponudil avto, telefon in drugo, naj se prepričajo o tem in onem. Ne želimo prilivati še nadaljnega olja na ogenj, vendar organiziran kolektiv to vsekakor ni, če imajo, de-

nimo v Zasavju, kot je bilo večkrat rečeno, delavci na voljo tudi po dvanajst vozovnic za pot domov (delavci iz drugih republik), da ne govorimo o domači brezplačnem bivanju v samskem domu. Še najbolj pošteno bi bilo, če bi vse skupaj pregledala služba družbenega knjigovodstva in morda tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja. Ne da delavcem ne bi privoščili tega ali onega priboljška, temveč vse skupaj diši po odtujevanju družbenega premoženja. Če npr. kdo ne zmore stanarine, je prav, da gre na stanovanjsko skupnost po subvencijo, saj stanovanjski dinar združujejo vsi, tako revni kot bogatejši, zakaj bi to šlo iz bolj kot ne prazne vreče tozda, čeprav so gradbinci in torej svoje strehe kovači, mar ne?

In kakšen je razplet? Pravzaprav je nenavaden. V torek, 12. septembra, so sicer ponovno delali tudi na omenjenih gradbiščih, čeprav velja poudariti, da so vseskozi delali v kamnolomu Log, boštanski betonarni in vzdrževalci. Za normalen učinek naj bi delavci dobili 4,06 milijona dinarjev (Borba je pisala o 2,6 milijona!). Po enem sklepu osrednjega delavskega sveta naj bi prejeli še 30 odstotni povešek tisti, ki do lestvice delovodje tega ne dosega, pa naj bi dobil draginjski dodatek 1,5 milijona dinarjev. Domenili so se tudi, da za stavkovne dneve dobijo le 70-odstotno plačilo. Če zahteve do konca meseca ne bodo izpolnjene, naj bi 1. oktobra ponovno stavkali.

Vse skupaj je torej še zelo nejasno. V zahtevah stavkovnega odbora je pisalo o zahtevi po stodontnem povišanju osebnih dohodkov. O tem so na omenjenem sestanku mnogo govorili. Sevniški tozda niti matični kolektiv nimata toliko denarja. Zato so začeli govoriti celo o tem, da bi, če bi toliko izplačali, podjetje pripeljali v propad. Ne moremo tudi mimo vtisa, kot bi nekateri hoteli ribariti v kalnem, sklicujoč se na raz-



lična stališča sindikalnih forumov, seveda tistih, ki jih na sestanku ni bilo. Pritrditi velja stališču sevniškega sindikalnega sekretarja, ki se je zavzemal za avtomatizem v skladu s sindikalno listo, red pri stavki, če že mora do nje priti, to je spoštovanje stavkovnih pravil, ravno tako tudi red pri preostalih izplačilih, terenskih dodatkih, obrokov hrane, vozovnic itd. Za četrtek, 14. septembra, je bil razpisan tudi referendum o preoblikovanju v novoto delovno organizacijo. V Sevnici je bilo glede tega precej negotovanja.

Letos se jim je že primerilo, da je v občini prišla konkurenca: Gradis na gradbišče impoljskega doma počitka. Za prevzeta dela jih vežejo ostri penali. Za hotel v trgovskem središču zmanjkuje denarja, saj Savske elektrarne zapirajo gradbišče na HE Vrhuvo, kar pomeni, da tudi hotela ne potrebujejo in z njim povezanih stanovanj za strokovnjake. Če bodo sevniški veljaki zbrali denar vsaj za streho tega nesrečnega hotela, bo ta spomenik megalomanstvu vsaj pokrit. To z drugimi besedami pomeni, da se tem gradbincem hudo maje veja, na kateri bi, roko na srce, raje sedeli kot delali.

Alfred Železnik

## Šalijev štít

Po seji novomeške SZDL, ki je ugotovila, da političnega obračuna v novomeški gradbeni aferi ni bilo, vendar je SZDL pripravljena popraviti svojo napako (ne vem, kako gre to dvoje skupaj), postaja vse bolj jasno: rehabilitacija da, vendar tako, da bodo po možnosti vsi glavni akterji te afere še naprej lepo sedeli v svojih foteljčkih. Nakana postane tembolj prozorna potem, ko zvezmo, da SZDL ne podpira napovedanega odstopa župana Franca Šalija.

To pa pomeni, da je bil napovedani Šalijev odstop zgolj prefinjen politični manevar, v katerem Šali na koncu ne bo odstopil, ker bi »tako želeli ljudje«. Vse v redu in prav, le to je treba reči, da nekako v ta sklop ne sodijo razlogi, ki so Šalija pripeljali na župansko mesto, »za katerega se je odločil (prej je 14 kandidatov zavrnilo kandidacijo, op. p.) zaradi takratne nerazrešljive skupščinske krize in občutka dolžnosti do ljudi in skupščinskega sistema (Šali za Delo, 12. septembra). Če je namreč Šali resno mislil s tistim svojim občutkom dolžnosti, potem bi bilo logično pričakovati, da ga ta občutek ne bi smel zapustiti tudi sedaj, ko gre za žrtve te stalinistične farse in ko je zaradi nje očitno na pomolu še večja kriza od tiste, ki jo je tako nesebično pomagal reševati. Šali bi vsej svoji naivnosti navkljub moral uvideti, da njegovo županstvo nikakor ni tako čisto, kot razglašuje. In to vse dotlej, dokler se bo pajdašil in užival politično podporo ljudi, ki so (tudi njegovo) partijo spremenili v sodišče, čemur primerna je bila tudi njihova sodba. Šali zdaj hočeš nočeš predstavlja štít, za katerim se skrivajo vsi Dularji, Florijančiči, Štamcarji, Briclji...

Če Šali resnično misli z rehabilitacijo po nedolžnem »obsojenih« ljudi, potem bi moralo biti jasno, da tega res ne morejo storiti tisti, ki so sodili, ker jim je v vsaki kolikor toliko normalni politiki potrebno to pravico vzeti. To pa se zgodi lahko le če Šali umakne z njih svoj štít in (če hoče biti ponovno župan) nastopi na novih in svobodnih volitvah.

Ivo Kuljaj

Skupnost jugoslovanskih železnic

## SINDIKAT NAM NI POMAGAL

O nedavno končani stavki vlakovodij ŽTP Zagreb je javnost bolj ali manj obveščena. To potrjuje brez razprav sprejet govor Nikole Zurkovića, namestnika generalnega direktorja ŽTP Zagreb na skupščini Zveze jugoslovanskih železnic. Resnici na ljubo je treba povedati, da je bilo vzrokov za razpravo precej, čeprav je prvi človek Jugoslovanskih železnic v izčrpnem poročilu pojasnil vprašanja, ki so, kot nekateri pravijo, predmet natolčevanja raznih sredstev obveščanja.

Zurković je poudaril, da sta od desetih zahtev stavkajočih samo dve v domeni ŽTP Zagreb, preostalim pa je treba ugoditi enotno, na vsej mreži jugoslovanskih železnic. Gre predvsem za zahteve, da se pri upokojitvi upošteva beneficirani delovni staž strojevodij in deli prejemke na 12 in ne na 16 mesecev, zdravniški pregledi naj bodo vsaki dve leti in ne vsako leto, natančno določitev poklicnih obolenj, uzakonitev radijskih dispečerskih zvez in drugo. Nikola Zurković je nato pojasnil vzroke za solidarnostno pomoč drugim ŽTP in za odločitev ZIS 31. 8. letos o delovni obveznosti. Oba sklepa temeljita na določilih zakona o združevanju v JZ in sicer na 10. in 19. členu, po katerih se brez izjem ureja obvezna »tehnično-tehnološka enotnost v Jugoslovanskih železnicah. To pomeni, da tistih, ki so »priskočili na pomoč«, v nobenem primeru ne moremo imeti za stavkokaze. ŽTO Beograd je prevzela pet prog in nekaj tovornih vlakov. ŽTO Novi Sad nekaj tovornih vlakov, pomagali pa so tudi železničarji iz Sarajeva. ŽG Ljubljana je odklonila pomoč in se solidarizirala s stavkajočimi. Zurković je na koncu povedal, da se poslovodni odbor Skupnosti jugoslovanskih železnic zavzema za to, da bi vprašanja zagrebških strojevodij čim hitreje rešili po redni samoupravni poti in da je skupnost skupaj z ŽTP Zagreb ustanovila poseben odbor, ki bo preučil vse vzroke za stavko in njene posledice, seveda tudi večkrat omenjene dolge med ŽTO in bo že na skupščini lahko dal celovito informacijo.

»Ne strinjam se s trditvijo v ocenah, da so vzroki za nezadovoljstvo strojevodij naše terjatve do ŽTO Beograd in Novi Sad.« je delegatom skupščine Skupnosti jugoslovanskih železnic povedal Luka Čupković, namestnik generalnega direktor-

ja ŽTP Zagreb. Vzroki za nezadovoljstvo, in to ne samo železničarjev, so predvsem mnoga neresena vprašanja v družbi, v neresenem statusu železničarjev nasploh. Prav zato tudi poklici na železnici niso atraktivni, čeprav veliko naredimo, da bi pritegnili mlade. Osebnih dohodki so skromni, ljudje so primorani stanovati zunaj mestnih naselij, saj jim v Zagrebu, denimo, zaračunajo za sobo tudi po 250 mark na mesec. Zato smo že januarja sestavili nov pravilnik, po katerem imajo železničarji večje plače. Na žalost pa tega pravilnika na referendumu niso sprejeli. Zaman je bila tudi podpora delavskega sveta, da morajo biti strojevodje bolje plačani.

Čupković je brez pomislekov tudi povedal, da so zagrebški strojevodje negodovali, ko so zvedeli za prejemke beograjskih in novosadskih sodelavcev in jih primerjali za prejemke beograjskih in novosadskih sodelavcev in jih primerjali s svojimi. To je bil lahko samo eden izmed povodov za stavko, zameril pa je ŽTO Beograd in Novi Sad, da o dvigu osebnih dohodkov niso obvestili vodstva Zagrebčanov.

Na koncu je Čupković omenil tudi terjatve in omenil, da jim dolgujejo na dan 4. 9. 1989 jugoslovanske železniške organizacije 327,9 milijarde dinarjev. Z načrtom terjatve za avgust pa dolgovi presegajo 507 milijard, je povedal Čupković, vendar ni omenil, kdo koliko dolguje ŽTP Zagreb in se strinjal s predlogom Nikola Zurkovića, da bi počakali na izsledke delovne skupine.

Luka Čupković smo postavili samo dve vprašanji: kako bo v prihodnje ravnalo vodstvo ŽTP Zagreb in kakšno vlogo je imel sindikat v tem znanem štrajku. Koliko je ta delovna organizacija pripomogla k reševanju vprašanj strojevodij?

Takole je odgovoril: »Vodstvo ŽTP Zagreb še naprej zagovarja stališče, da je treba takoj pripraviti novi pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, po katerem bo bolje vrednoteno delo izvršilnega osebja in tudi vseh delavcev naše organizacije. Na drugo vprašanje pa ne vem, kako bi odgovoril. No, kljub temu bom tvegala: sindikat ne samo da nam ni pomagal, temveč nas je med stavko celo oviral.«

B. Stamatović, Rad

## SEMINAR ZA VODJE OBRATOV DRUŽBENE PREHRANE, VODJE KUHINJ IN GLAVNIH KUJARJEV V OZDIH V SLOVENIJI

V DOMUSU pripravljamo seminar o novostih v družbeni prehrani »SODOBNI VIDIKI PREHRANE«, ki bo 24., 25. in 26. oktobra 1989 na Otočcu v HOTELU GARNI. Začel se bo ob 17. uri.

Program seminarja:

- jedilniki za ODP
- delovni normativi za kuharsko osebje iz ODP
- načrtovanje prehrane
- sanitarnohigienski in zdravstveni pomen prehrane

Predavali bodo priznani strokovnjaki za prehrano.

Pripravili vam bomo tudi degustacijo znanih proizvajalcev živil.

Pokrovitelj seminarja je republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

Natančnejša pojasnila dobite v Izobraževalnem centru DOMUSA, Ljubljana, Poljanska 6, tel. 061/316-753.

Kotizacija je 1.700.000 din na osebo. Prijave sprejemamo do 10. 10. 1989.

Samostojna strokovna sodelavka Ivana Jankovič

Rezervacijo za hotelske storitve sprejema HOTEL GARNI OTOČEC, tel. 068/85-150.

### PRIJAVNICA ZA SEMINAR

SODOBNI VIDIKI DRUŽBENE PREHRANE, HOTEL GARNI OTOČEC, od 24. do 26. oktobra 1989.

Prijavljamo DO (tozd) \_\_\_\_\_

ime in priimek \_\_\_\_\_

opravlja dela in naloge \_\_\_\_\_

Prosimo, da prijavnico pošljete ali dostavite na naslov: DOMUS (CZNG), Izobraževalni center, Poljanska 6, Ljubljana, tel. 061/316-753, št. žiro računa 50100-603-40776.



Kako se v Sloveniji obnese skrajšani delovni čas (5)

Pripravila: Lučka Böhm

# POD 40 UR SI NIHČE NE UPA

Dvoletni preizkus skrajšane delovnega časa v Sloveniji je torej za nami. Leto 1989 je bilo namenjeno zbiranju rezultatov in njihovi analizi. Pripravljeno je bilo zaključno poročilo, ki ga bo marsikdo, posebno v sindikatih, z zanimanjem vzel v roke. Jesen 1989 pa bo čas, v katerem ga bodo obravnavali pristojni organi Zveze sindikatov Slovenije, izvršnega sveta skupščine SR Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije in kar je najpomembnejše, delegati skupščine SR Slovenije, ki so preizkus v letu 1986 tudi uzakonili. Preizkus bo pomemben zlasti pri pisanju novega republiškega zakona o delovnih razmerjih, ki mu bo, kot vse kaže, zvezni zakon glede delovnega časa prepustil zadnje besedo.

Delovne organizacije, ki so poskusno skrajšale svoj delovni čas, so bile pri tem popolnoma samostojne. Nihče jih ni silil, naj delovni čas na primer skrajšajo prav na 40 ur. Imele so možnost tudi 36 ur, a večina je izbrala 40 ur. Danes ocenjujejo, da je 40 ur spodnja meja, pod katero si ne upajo. Le dve delovni organizaciji (HP Kolinška iz Ljubljane in Konus iz Slovenskih Konjic) razmišljata o nadaljnjem krajšanju. Le ena delovna organizacija je obupala in razmišlja o tem, da bi se morda vrnila na 42 ur, preostale pa prisegajo na 40 ur. Večina misli, da bi vsa Slovenija lahko brez težav naredila tako. Pomisleke imajo le glede proizvodnje ob tekočih travkih.

Seveda pa moramo vedeti, da bi v zahodni Evropi našemu delovnemu času rekli, da ne traja 40 ur, temveč le 37 ur in 30 minut na teden. Odšteli bi namreč vsakodnevni 30 minut za malico: 37 ur in pol pa je že lep evropski dosežek.

Zahodni Evropejci, ki so se v maju 1988 zbrali v Ljubljani na mednarodni konferenci o skrajšanju delovnega časa, niso bili navdušeni nad tem, kako so naše preizkusne delovne organizacije skrajšale delovni čas. Trdili so, da je takšen način skrajšanja delovnega časa ekstenziven in ekonomsko neracionalen. Obratovalec delovni čas podjetij na Zahodu podaljšujejo tako, da delavce nagrajujejo s krajšim delovnim časom, če so pripravljene delati v manj ugodnih izmenah ali celo ob koncu tedna. Pri nas pa se je marsikje s skrajšanim delovnim časom delavcev (ki se nepravilno enači z obratovalec delovne organizacije) v bistvu marsikje skrajšal obratovalec delovni čas delovne organizacije. V Zahodni Evropi sicer skrajšujejo delovni čas delavcev, vendar ne obratovalec delovnega časa podjetij. Pri nas pa smo odpravili delo ob sobotah in sedaj marsikje delamo ob sobotah nadure, ker mora biti delo opravljeno do ponedeljka.

Zame najbolj zanesljivo spoznanje v tem preizkusu pa je, da se pravzaprav veliko ljudi pri nas navdušuje za zahodnoevropski delovni čas. Kar 6 preizkusnih delovnih organizacij nam je sporočilo, da bi se po njihovem delu moralo začeti ob 8. uri zjutraj do 13. ure, z nekajurno prekinitvijo za kosilo, in nato popoldne do 17. ure. Menijo, da je tak delovni čas nujen, če se hočemo vključiti v Evropo in tako bi kmalu odpadli vsi tisti, ki v službi varčujejo svoje moči, da popoldne lažje de-

lajo na domači kmetiji ali v neprijavljene obrti.

Zanimivo je, da zakonu o delovnih razmerjih že več kot leto dni dopušča, da delovne organizacije brez iskanja kakršnihkoli soglasij skrajšajo delovni čas 2. in 3. izmene. To, kar je na Zahodu uveljavljeno, se pri nas ne prime. Morda tudi zaradi težav pri prevozu delavcev na delo in z dela.

Kako bomo v Sloveniji urejali delovni čas v prihodnje, je danes težko zatrdno vedeti. Končno poročilo o preizkusu pa nam ponuja nekatere rešitve. Pri tem so bili predvsem upoštevani predlogi

preizkusnih delovnih organizacij.

Delovni čas bi bilo treba skrajševati selektivno in ne s splošnim skrajšanjem, kar bi ogrozilo zlasti podpoprečne. V okviru z zakonom določene gornje in spodnje meje trajanja delovnega časa naj bi bilo mogoče v posameznih dejavnostih določiti tisti obseg delovnega časa, ki je glede na njihove značilnosti ustrezen. To pa hkrati pomeni, naj bi delovni čas upoštevali kot element gospodarjenja in določitev njegovega trajanja bi temeljila na popolni odgovornosti podjetij za tako odločitev. Za gospodarske dejavnosti bi

bil trg zadosten regulator določanja potrebnega in primerne obsega delovnega časa, v družbenih dejavnostih pa bo še nadalje pomemben element določanja obsega delovnega časa splošen družbeni interes. Posamezna gospodarska podjetja se bodo verjetno lahko odločala tudi za delavce ugodnejšo ureditev od tiste, ki bo dogovorjena v panogi.

Vse to pomeni, da se bomo morda kmalu v okviru dejavnosti dogovarjali o normalni dolžini delovnega časa in prav nič čudno ne bo, če bo v eni dejavnosti daljši kot v drugi. Tako je tudi v svetu,

kjer trg določa takšne odločitve. Tam v delovni čas prštevali tudi izobraževanje med delom.

To pa seveda za nas v sindikatih pomeni nalogo, ki se jih doslej nismo lotevali. Svojo vlogo bodo prav gotovo morali odigrati panožni sindikati, ki bodo sklepali kolektivne pogodbe, ki bodo urejale položaj delavcev v podjetjih z različno lastnino. V republiki se bi morali dogovoriti tudi o merilih za različne obsege delovnega časa.

Prav gotovo pa pri tem gre za nalogo, ki se ji sindikati ne bomo mogli ali hoteli izogniti. Delovni čas je poleg osebnih dohodkov in drugih pravic, ki izhajajo iz dela, eden izmed osnovnih razlogov, zaradi katerih se delavci sindikalno organizirajo. Učinkovito zastopanje delavskih interesov pa bo cilj prenove sindikata na naslednjem kongresu Zveze sindikatov Slovenije.

Konec



## Inovacijski kotichek

# RAZVOJNA SLUŽBA V PODJETJU

Razvojni politiki in razvojni službi v podjetju namenimo premalo časa in pozornosti, za raziskave in razvoj pa premalo denarja. Številna podjetja, zlasti manjša, sploh nimajo svojega razvoja ali pa ga imajo v sklopu drugih sektorjev. Posledica tega je zastoj v razvoju novih izdelkov in tehnologije, kar povzroča nekonkurenčnost na tržišču in životarnjenje podjetja, ki ga nazadnje pripelje do stečaja. Do nedavnega je o podjetjih, ki so bila nenehno v izgubah in so nazadovala, odločala socialna politika. V industrijsko razvitem svetu gre do tudi čez noč v stečaj vsa tista podjetja, ki niso uspešna in konkurenčna (ki si ne zagotavljajo enostavne in razširjene reprodukcije). Zato skoraj nikogar ne boli glava, saj se obenem nanovo ustanovi primerno število novih podjetij. Razvojni politiki in razvojna služba v podjetju morata opredeljevati, spremljati in nadzirati razvojne cilje. Hkrati mora razvojna služba spremljati razvoj znanosti in tehnike v svetu in se čimbolj zavzemati za prenos omenjenih dosežkov v podjetje. Razvojne cilje moramo času in okolju primerno vsebinsko natančno opredeliti. Zato ima razvojna služba posebno vlogo, mesto in pomen v poslovni politiki podjetja. Razvojne cilje in programe moramo določiti objektivno, pravočasno in dolgoročno. V vsakem primeru mora razvojna služba podjetja načrtovati dolgoročno vizijo razvoja in poslovanja (razumljivo je, da se v podrobnosti ne more vtikati, ker se tehnika, tehnologija, tržišče in okolje hitro in nenehno spreminjajo. To pomeni, da morata biti razvojna služba in njena politika prožna in dinamična pri napredku in širjenju podjetja. Razvojni cilji izhajajo iz družbenega položaja, nalog razvoja podjetja ter njegovega proizvodnega

programa. Najpomembnejši cilji razvojne politike podjetja so:

- stalno izboljševanje ekonomike poslovanja, donosnosti, produktivnosti, kar dosežemo z inoviranjem dela in sredstev,
  - utrjevanje doseženega na tržišču, s težnjo, da bi bili z nekaterimi izdelki vodilni vsaj na domačem trgu,
  - izboljševanje družbenega in individualnega standarda.
- Te cilje sproti preverjamo, dopolnjujemo in poslovne dosežke primerjamo s sorodnimi podjetji ali panogami. Če hočemo od razvojne službe dobiti, kar želimo, moramo za raziskave, opremo, kadre in druge potrebe razvojne službe zbrati in vlagati dovolj denarja. Pregled najpomembnejših stroškov razvoja (ali sklad za razvoj) je mogoče strniti takole:

1. Investicijski stroški v ožjem smislu: za gradbene objekte, nakup opreme, nadzor, energetske objekte, za montažo, za izboljšavo organizacije dela in drug potrebni inventar.
2. Stroški za raziskovanje: izdelkov, tehnologije, opreme, izdelave projekta, recenzija - konzalting, raziskave trga, za licence in dokumentacijo, laboratorijsko opremo itd.
3. Stroški za razpečevanje, in za razširitev prodajne mreže, propagande, večjo nabavo, opremo v prodaji in za povečana obratna sredstva.
4. Stroški za zaposlovanje novih delavcev, njihovo izobraževanje prilagajanje kadrov novim programom in vlaganja v stanovanjsko zidavo za nove delavce.
5. Stroški za organizacijo, reorganizacije, inženiring in podobno.
6. Drugi stroški (davki, prispevki, obre-

sti, provizija, sredstva za odkup zemljišča itd.).

O tem, kje naj bi bila v organizacijski zgradbi in komu naj bi bila odrejena razvojna služba za izdelke v podjetju, obstaja več različic: Ne glede to in na moč posameznih »grup« v podjetju, ki bi želele imeti razvoj čim bliže, je najpomembnejše, da razvojna služba učinkovito deluje, da ima jasne kratkoročne in dolgoročne načrte za razvoj podjetja in da je tako organizirana, da po eni strani spremlja razvojne in druge tokove, v domovini in tujini in jih po drugi mora prenašati v svoje delo. Nekateri bi razvoj oprli na proizvodnjo, drugi na trženje. Ne glede na to, ali podpiramo prvi ali drugi pojem, moramo povedati, da ni splošne formule, ki bi natančno določala organiziranost, podrejenost ali nadrejenost razvojne službe v podjetju. Predvsem pri izdelkih za široko porabo mnogi priporočajo, naj bo ta služba v sklopu marketinga. Tako je tesneje povezana s trgom in drugimi subjekti na relaciji trg-razvoj-proizvodnja-prodaja razpečevanje in poprodajne storitve. V večjih podjetjih ima razvojna služba pomembnejšo vlogo, mesto in pomen (po zakonu o združenem delu je bila lahko organizirana kot temeljna organizacija združenega dela).

Po novi zakonodaji o podjetjih si bomo prizadevali za čimboljšo organiziranost razvojne službe v tesni povezavi s trženjem, načrtovanjem in razvojem. Urejena bo po sodobnih načelih in prijemih, s ciljnimi interesi in tudi družbeni (ker mora razvoj temeljiti na takih razvojnih programih, s katerimi zadovoljujemo družbene potrebe in ustvarjamo dobiček za razširjeno reprodukcijo).

Gabrijel Devetak



Glosa

# Sanacija določenih profilov bo boleča (ali pa je ne bo!)

— Pa bo končno le prišlo do napovedanih določenih premikov, ne?  
 — Ja, res je!  
 — Ne bo ostalo le pri besedah, ne?  
 — Ne, ne boj se!  
 — In kar je najpomembnejše: linija je končno povsem jasna. Treba je presekati premike določenih profilov po horizontali in v krogu ter odpreti perspektive za mlade, perspektive in ustvarjalne nosilce dela in znanja po vertikali. Tudi ključni položaji ne smejo biti izvzeti...  
 — In misliš, da res ne bodo izvzeti?  
 — Ne, ne bodo! Terja se odkrita konfrontacija z realnostjo naše pretekle kadrovske politike, saj ima ignoriranje ali toleriranje negativnih pojavov in težej na tem področju vedno težje posledice.  
 — In kaj je treba v tej zvezi storiti?  
 — Otresti se moramo še zadnjih ostankov tako grobega kot tudi bolj prefinjenega kadrovskega manipuliranja, zatek z usposabljanjem omenjenih novih nosilcev omogočiti njihovo kadriranje v različne organe in vodstva, nato s pravo mero postopoma pomlajevati vse naše strukture, in končno, v kadrovanju najdosledneje upoštevati načela javnosti, množičnosti, kolektivnosti itd., itd.  
 — Lepo, lepo! A, če se posameznim subjektivnim faktorjem ne da kar tako čez noč ni s povešeno glavo, oditi? Kaj potlej?  
 — Potem pa je treba stvari primerno zaostri!

jekta naše napredne kadrovske politike.  
 — In kdo je kriv, da niso ustrezno afirmirani?  
 — Jaz že ne! Kriva je naša nesamokritična kadrovska inertnost! Krivo je tudi to, da nismo pravočasno realizirali potrebe po deakumulaciji različnih vodstvenih funkcij!  
 — In kakšen je naš skrajni doseg? Do kot smemo renovirati oziroma demonirati dosežanje kadrovske strukture?  
 — Jaz si ne bi postavljaj limitov na pamet. Mislim, da bi morali iti od primera do primera. Drugače je treba sanirati tiste kadre, ki sede deset in več let na enem in istem položaju, in spet drugače tiste, ki se vrte v krogu, po horizontali, namesto da bi se občasno vračali v produkcijo, če že niso izkoristili bolj ugodnih šans...  
 — Strinjam se! Vendar: kako naj človek sploh ve, kateri subjektivni faktorji vse so ustrezni prenovitveni profili in kateri birokratski? Kako ločiti ene od drugih?  
 — Nič lažjega, dragi moj! Delavski profil je samo človek, ki dela!  
 — To že, to že! Toda, kaj naj takšen delovni človek dela, to je vprašanje. Ni dovolj, da človek le dela. Veliko ljudi dela, ampak delati je treba koristne stvari, če problem prav razumem, mar ne? Šele potem si lahko delavski profil...  
 — Oprosti, nisem bil dovolj natančen. Reči sem hotel: delavski profil je človek, ki fizično dela...  
 — Kaj pa inženirji?  
 — Nekje sem res bral, da se tudi tehnične inteligence ne sme zapostavljati. Tudi zdravniki, na primer, so lahko zelo koristni. Tudi takšne in podob-

ne profile je torej možno uvrstiti med ustrezne nosilce koristnega dela in znanja.  
 — Vidiš, pa smo spet tam, kjer smo bili: le kako realizirati ustrezne kadrovske premike v praksi?  
 — Bodi no bolj konkretni, prosim te! Kaj te skrbi?  
 — Kam naj na primer, damo Jako?  
 — Zakaj pa Jako?  
 — Kaj ne veš, da pride k nam Štefan.  
 — Ne, ne vem!  
 — Ta je pa dobra! To je vendar že dogovorjeno z Mihom. In kam naj damo tebe, prosim te?  
 — Zakaj pa mene?  
 — Kaj res ne veš, da se ti mandat izreka!?  
 — To vem, vendar sem mislil...  
 — Kaj me briga, kaj si mislil! Tako je in nič drugače, če se gre v to stvar konkretno. Treba bo iti, dragi moj. In kam naj grem jaz?  
 — Kaj si tudi ti na vrsti?  
 — Jasno, saj za to gre. Zato pa mislim, da ne smemo ozko gledati na te stvari. Mislim, da gre v naših sedanjih razmerah za relativno veliko bolj kompleksen in celovit problem kot je videti na prvi pogled. Mislim tudi, da vsi vemo, kaj je delavski profil, kaj ustvarjalni profil in kaj profil nosilca ustrezne znanja, le povedati to po domače, ljudem razumljivo, je hudičjevo težko, ne?  
 — Ja, res je! Zelo težko je! Prav imaš!  
 — Še bolj težko pa bo določene profile sanirati v praksi, ne?  
 — Ja, zelo težko bo!  
 — Mislim tudi, da nas bo zaradi prevelike prenovitvene ihtes še hudo glava bolela.  
 — Tudi jaz tako mislim!  
 TONE PAKAR

PRED IZIDOM:

## INOVACIJSKA PRAKSA

Priročnik-zbornik za organizatorje inovacijske dejavnosti

- Vsebina:  
 — mag. Ivan Grebenc: **POMEN INOVACIJSKE DEJAVNOSTI ZA USPEŠNOST DELOVNE ORGANIZACIJE.**  
 — Franček Ribič: **INOVIRANJE V PODJETJU.**  
 — dr. Matjaž Mulej: **INOVACIJA UPRAVLJANJA, POSLOVANJA IN TEHNOLOGIJE.**  
 — Janez Kovačič, Marjan Odar: **EVIDENTIRANJE IN FINANCI- RANJE INOVACIJ IN DRUGIH OBLIK USTVARJALNOSTI.**  
 — Janez Železnik: **OD IDEJE DO REALIZACIJE INOVACIJE.**  
 — dr. Krešo Puharič: **PRAVNA UREDITEV PRAVIC INDUSTRIJSKE LASTNINE.**  
 — Friderik Javornik: **NAVODILO ZA PRIJAVO IZUMA PRI ZVEZNEM ZAVODU ZA PATENTE.**

Računamo, da bo izšel oktobra letos, v zbirki Knjižnica Sindikati založbe ČZP Enotnost. Prednaročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, tel.: (061) 320-403.

### NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo \_\_\_\_\_ izvod(ov) knjige INOVACIJSKA PRAKSA, več avtorjev. Knji- go(e) pošljite na naslov: \_\_\_\_\_  
 ulica, poštna številka, kraj: \_\_\_\_\_  
 ime in priimek podpisnika, naročnika: \_\_\_\_\_  
 Račun bomo plačali v zakonitem roku.  
 Naročeno dne: \_\_\_\_\_ žig: \_\_\_\_\_ (podpis naročnika)

## NAGRADNA KRIŽANKA

## ŠT. 36

Rešitev nagradne križanke številka 36 pošljite do 26. septembra na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnic: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 36. Nagrade so: 200.000, 120.000 in 100.000 dinarjev

### Rešitev nagradne križanke številka 34

SPORADI, KISIK, POLOVIČARSTVO, OLIVER, KATRAN, KIVI, KORK, DNO, OKAN, PAR, MP, JL, JARO, RUSI, NIL, MULA, MINA, ONEMELOST, GAL, SIRENA, TRENTA, TKON, DERIVATI, ASA, AVA, ALIN

### Izrebani reševalci nagradne križanke številka 34

1. Milanka Lange, Pohorskega bat. 243, 61113 Ljubljana,
2. Igor Vozel, Golovec 23, 61420 Trbovlje,
3. Alenka Lipičar, Pristavska c. 14, 64290 Tržič

Nagrade bomo poslali po pošti.

## Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo  
 ● Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479  
 ● V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956  
 ● V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956  
 ● Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentarji urednik – družbeno-ekonomski odnosi, delitev), Sonja Seljak (redaktori- ca- lektori- ca), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h.c. 310-033  
 ● Naročnina 321-255  
 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 9.000 din  
 ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo  
 ● Poštnina plačana v gotovini  
 ● Tisk ČGP Delo, tozdr Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35  
 ● Žiro račun: 50101-603-46834  
 ● Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Bančič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevšek, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Majljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik

AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	ŽENSKA, KI DAJE NASVETE	POPULARNI NAZIV REFORME V SOVJETSKI ZVEZI	SKANDIN. MOS. IME	RAZPON PRI GLASU OD NAJNIZJEGA DO NAJVIŠJEGA TONA	OLIMPIJSKE IGRE	UDELEŽE- NEC MLAD. DELOVNE AKCIJE	PREMO- GOVNIK BLIZU DRNISA	STARO- RIMSKA MITOL. NIMFA	NAGON	Delavska enotnost	TELLUR	ATLANTSKI OCEAN	IGRA NA SREČO	ŠPANSKI SAHOVSKI VELE- MOYSTER
BELGIJ. MONDENO ZDRAVI- LIŠČE				FRANC. ZEN. IME						ZAKONČEV OČE SINTET. MAMILO				
IT. SKLA- DATELJ IN NJEGOVA OPERA (GIUSEPPE)														
DVOJE JE- ZER NA SEVERNEM IRSKEM					NIZOZEM. REZISER DOKUMENT. FILMOV ANCONA							HIŠNI BOG PRI RIMLJ. ZGORNJA OKONČINA		
NAJSTNIK. MLADO- LETNIK									REKA, KI TEČE SKOZI MARIBOR					
SREDIŠČE VRTENJA			VELIKO FINSKO JEZERO ODLOWEK IZ FILMA						NAJVEČJI KITAJSKI FILOZOF	OSEBA IZ KRŠČ. MIT. NEM. GLED. REZISER (ERICH)				
DOJEM. IMPRESIJA					NAREČJE ŠOSLKA OCENA							ZALETI- ŠČE, DEL. SMUČ. SKA- KALNICE	AZIJSKA PALMA	
SRB. FILM. IGRALKA (NEDA, VEČERNI ZVONOV)								MESTO V S. ARABJI BELGIJ. MESTO V BRABANTU						
SEVERNI JELEN				ERBIJ FR. SKLA- DATELJ ZAB. GLASBE (FRANÇOIS)			GAJ, NIZEK GOZD OHIŠNICA			STARORIM. NARAVO- SLOVEC KRALJ ZIVALI				
DANSKI DRAMATIK ABELL					PRIPRAVA ZA DVIGANJE REKA V SEV. ITALIJI						LUDVIGER EMIL DARJA ALAUF			
GLAVNO MESTO GANE					PRAZEN PROSTOR, PREKINI- TEV NIZA									
Delavska enotnost	UMRLI SL. GLASBENIK SOSS				ZADNJE PREDIVO, TULJE					PREČIŠČEN BOMBAZ				



Pogovor z Biserko Davidovič iz Žita

**V KRIZI VSE BOLJ ŠTRLI**

»Na socialnem področju so v naši delovni organizaciji v zadnjem času še najbolj pereča stanovanjska vprašanja. Prej smo namreč stanovanja kupovali, zdaj pa se je vse to ustavilo,« nam je v pogovoru o socialnih problemih povedala Biserka Davidovič iz Žita. Drugače je industrijska psihologinja, vendar pa so ji delo razširili in se zdaj že šesto leto ukvarja tudi s socialno politiko v svoji delovni organizaciji. »Stanovanjska posojila sicer že odobravamo, vendar pa so cene stanovanj tako grozljive, da jih po tej poti ni več mogoče kupovati.«

Biserka Davidovič je za ljubljanski prehrambeni kombinat Žito pripravila program socialne politike. Tega poprej namreč sploh niso imeli. To je pravzaprav nekakšen poskus celovitega obravnavanja te problematike in torej ne več po kosih, kot je bilo to dozdaj pri njih v navadi. To področje je bilo namreč razdrobljeno po posamičnih tozdih. Še vedno pa ne bi mogli reči, da je postalo enakovredno z drugimi poslovnimi funkcijami podjetja. Ekonomska in politična kriza, v kateri smo se znašli, je bržčas prispevala svoj delež k temu, da v tej delovni organizaciji šele zdaj z nekoliko večjim posluhom obravnavajo socialna vprašanja.

**Več socialnovarstvenih pomoči**

– **Kako ocenjujete življenjski standard pri vas zaposlenih delavcev?**

»Opažamo predvsem, da se je povečalo število tistih, ki uveljavljajo socialnovarstvene pomoči, prav tako pa tudi narašča število mater, ki prejema otroški dodatek. Čedalje več je tudi prošenj delavcev za zdraviliško zdravljenje. Pomagamo si s počitniškimi objekti, ki jih imamo na voljo, predvsem prikolicami, ki jih imamo v Atomskih toplicah.«

– **In kakšni so pri vas osebni dohodki?**

»To ni nobena skrivnost. Najvišji osebni dohodek za prejšnji mesec, to je tisti, ki ga je prejel glavni direktor, je bil nekaj več kot 20 milijonov dinarjev, medtem ko je bil najnižji, to je dohodek snažilke v našem podjetju, 5,8 milijonov dinarjev.«

– **Kateri problemi pa vas najbolj prizadenejo?**

»Mislim, da so to vse tiste tegobe, ki jih s seboj prinaša alkoholizem. Števila alkoholikov pri nas ne beležimo, tako da natanko ne vem, koliko tega zla imamo. Vseeno bi re-

kla, da je tega v zadnjih letih več. Pri nas uveljavljamo koncept boja proti alkoholizmu, ki izhaja predvsem iz spoznanja, da je alkoholizem problem delovnega okolja, torej kraja, kjer se pojavlja, ne pa zdravstvene ali kadrovske službe. Nekoč je do alkoholizma vladala večja strpnost. Če je okolje urejeno in če ljudi to moti, potem je problem mogoče rešiti. Takšnega človeka pošljemo na zdravljenje. V zadnjih dveh letih smo imeli nekaj uspešnih primerov zdravljenja. V to vedno vključimo tudi družino.«

– **Kako občutite pri vas te krizne čase?**

»S tem, ko se kriza zastruje, tudi socialna vprašanja bolj izstopajo. Prej se je vse skupaj nekako skrilo, zdaj pa vse to bolj štrli. Pri nas imamo veliko mladih družin, ki se spopadajo s težavami, veliko je bolniških, prav tako je precej invalidske problematike.«

**Največ invalidov med peki**

– **Koliko invalidov pa imate v Žitu?**

»V vsem Žitu je približno 80 delovnih invalidov, medtem ko za 20 primerov še teče postopek. To ni tako malo. Žito ima enajst tozdov in eno delovno skupnost z 2626 zaposlenimi. Med njimi je 1273 moških, drugi, torej dobra polovica, pa so ženske. Problem je v tem, da ti invalidi niso enakomerno porazdeljeni, praviloma bi jih moralo biti največ štiri odstotke zaposlenih. Vendar pa v nekaterih tozdih ta odstotek presegajo. Največ jih je v pekarstvu in v tozdu Mlini. Problem je zaposlitev invalidov. Zaradi svoje bolezni stanja so namreč pri delu omejeni in jih je težko prerazporediti.«

– **So pri tem kakšne značilnosti?**

»Najbolj žalostno je to, da je veliko invalidov med mladi-



mi. Po navadi nimajo ustrezne izobrazbe in jih je težko prekvalificirati ali dokvalificirati. Veliko je hrbteničnih obolenj, medtem ko je v tozdu Mlini veliko tudi obolenj dihal.«

– **V takšnih primerih radi pravimo, da bi bilo treba izboljšati delovne razmere, tako da do invalidnosti ne bi več prihajalo. Kako pa to rešujete pri vas?**

»To je seveda povezano z vlaganjem precejšnjih finančnih sredstev. Rešitev je v izboljšanju tehnologije dela, a to veliko stane. Do zdaj se je v tem pogledu tudi vse premalo razmišljalo. Napravili smo analizo invalidske problematike, pa tudi analizo bolniškega staleža, da bi se v Žitu s tem bolje seznanili, saj tudi to veliko stane.«

– **Pravite, da pri vas zadnji čas narašča število ljudi, ki imajo takšne ali drugačne socialne težave. Kateri med njimi se pri vas najbolj pogosto oglašajo?**

»Pri meni se največ oglašajo invalidi, ki iščejo ustrežnejša dela zase, pa tudi zaradi te-

žav, ki jih imajo z nadomestili osebnega dohodka. Nadomestila so sploh zelo pereče vprašanje. Načelno naj bi namreč prejeli enak osebni dohodek, ko so ga pred nesrečo. V primerjavi z drugimi pa imajo invalidi vendarle nižje osebne dohodke, saj se ti izračunavajo na osnovi tistih pred nastankom nesreče.«

**Ljudem ni več vseeno**

– **Vprašanje presežkov delavcev je dandanes čedalje bolj aktualno. Se s tem vprašanjem srečujete tudi pri vas v Žitu?**

»Za zdaj se z vprašanjem presežkov delavcev še ne srečujemo. Vendar pa ljudi skrbi, kako bo z zaposlitvijo. Če prej kdo ni bil zadovoljen, je rekel, da bo šel pa drugam. Zdaj tega ni več. Iz pogovorov je čutiti, da ljudem ni več vseeno. Zdaj pri nas dajemo večji poudrek kakovosti dela. Čeprav je pri nas veliko delavcev iz drugih republik, kar 804, to je skoraj tretjina, pa ni opaziti nobenih nacionalnih izpadov.«

– **Ali lahko na kratko razložite program socialne politike v Žitu?**

»Na področju socialne politike si prizadevamo zastaviti enoten koncept reševanja invalidske problematike na ravni delovne organizacije in sicer tako, da bi vzpostavili enotno evidenco delovnih invalidov. S tem potem seznanjamo kadrovske službe. Nadalje spremljamo zdravstveno stanje delavcev oziroma obolevnosti, pripravljamo analize začasne nezmožnosti za delo zaradi bolezni in porodniških dopustov. Najpomembnejše pa je tole. Menim, da bi morali na ravni delovne organizacije opredeliti, kateri elementi socialne politike so pomembni za Žito, katere bomo enotno določali in jih kljub ekonomskim težavam uresničevali – pa tudi to, kdo jih bo izvajal. Veliko bo odvisno tudi od nove zakonodaje, ki prinaša v delovno organizacijo novo organiziranost. Dozdaj smo imeli na področju penotjenja v socialni politiki veliko težav. Pri socialnovarstveni pomoči smo poskušali uveljaviti enaka merila, žal pa nam to ni uspelo, saj je dozdaj vsak tozđ urejal po svoje. Delavci so se pač navadili na določen način urejanja tega področja in nočejo, da bi se to spremenilo.«

– **Kako pa ocenjujete delo sindikata na področju socialne politike v vaši delovni organizaciji?**

»Sindikat ne daje programov. Z določenim problemom, denimo z invalidom, se začne ukvarjati šele tedaj, ko do invalidnosti pride, ne razmišlja pa o tem, kaj bi bilo treba storiti, da do tega ne bi prišlo. Lahko bi rekla, da je bila vloga sindikata na socialnem področju majhna. Ukvarjal se je s posameznimi primeri pomoči, ni pa izdelal nikakršne strategije oziroma programov delovanja.«

– **Kaj bi bilo treba narediti?**

»Sindikat bi moral obravnavati analize o invalidih in bolezenskih izostankih. Konferenca sindikata bi morala biti tista, ki bi sprejela enotna merila socialne politike. Nasploh lahko rečem, da so se v okviru delovne organizacije s socialno politiko ukvarjali premalo načrtno, čeprav, denimo, nikoli ni bil problem, da ne bi šli na roke starejšemu delavcu in mu omogočili lažje delo. Šele ekonomska kriza, ki vladava v naši družbi, je tudi pri nas to vprašanje tako zelo zaostri, da ga je bilo nujno postaviti drugače kot nekdaj. Predvsem pa bolj celovito, enotno in sistematično.«

Marija Frančeskin

**LIPE SVEDER: NADOMESTEK**